

Politurna plačana v gotovini

10

Griječateli

LETO VIII ■ OKTOBER 1934

Priložen je prvi del romana H. Sudermanna: Mačja brv.
Isti roman v platno vezan bo priložen prihodnji številki.

Kmalu bo **100** let

SMO PRED STOLETNICO OBSTOJA:

NAŠE CENE TOLČEJO VSE!

MI SMO CENEJŠI!

Gospodom za jesen in zimo:

Sportno (obleke, pumparce) Din 52, 75, 88
Sportno češko Din 120, 130, 155
Modni kamgarn Din 120, 145, 160, 170
ia češki kamgarn od Din 155 do 215
Cenejši ševijot Din 60 do 80
Češki kamgarn, črn in moder
Din 110, 120, 155, 180
Salonske hlače, kamgarn Din 160, 190, 220
Za izbrani okus fino angleško
od Din 215 dalje.

Za zimske suknje:

Dubl od Din 90 dalje
boljše štrpac suknje Din 175, 185, 215
fine angleške suknje od Din 300 do 340
črne in marengo suknje Din 210, 230 240.

Damam za jesen in zimo:

volnene obleke:
Šlager sezije: Frescolaine Din 34
Volnena flanela Din 52
Crepella, afgalen, 130 cm Din 74, 85
Georgette Charmelaine, 130 cm Din 125, 135

Plašči:

Sportni, cenejši Din 52, 65, 75
Angleški sportni Din 135, 140, 165
Promenadni, modne barve Din 90, 110, 130
Promenadni, fini, modne kvalitete Din 140, 150, 165, 180.

Svila

za večerne in plesne obleke:

Ia Crepe de Chine, nad 220 različnih barv
Din 32
Marokain Din 45
Crepe Satin, čista svila Din 75
Specijalna izbira težkih svil za toalete in
paletaje.

Odeje:

Klot Din 110, 150, 180
Svilene Ia bata Din 350
Volnene Din 140, 180, 200, 240
Fine kamelhar od Din 470 naprej
Fine flanel Din 70 in 90
Flanel rjuhe širine 220 cm Din 35 in 45.

Pliši:

Pliš črn Din 110 in 120
Angora črn, rujav in siv Din 215
Krimer črn Din 150 in 270
Pliš bel Din 150 in 165
Gladek volnen Din 180 in 220
Najfinejši svilen Din 300.

MANUFAKTURA
F. KS.

Souvan

USTANOVLENO 1835
LJUBLJANA
MESTN TRG 24

Za dom:

Baržun, praktična in modna
tkanina za vse prilike Din 22, 24, 32
Češke flanele in velurji, stalnih barv
Din 17, 18
Flanele za pižame in perilo Din 9, 12, 15, 17.

Posebna prilika:

Tweed-barhent (Cvirn) Ia vrsta znatno
znižana Din 18, 20
Turing Din 17, 22.

CENE

OSTANKOV VAS BODO PRESENETILE:

VSEM IZVEN LJUBLJANE: PIŠITE PO VZORCE!

Poizkusna steklenička

COLOGNE "SOIR DE PARIS"

je privita zdaj vsaki originalni škatli

PUDRA "SOIR DE PARIS"

Izkoristite torej to ugodno priložnost in kupite pri svojem parfumerju za normalno ceno ta odlični puder. Naša kompletna serija "Soir de Paris" se dobiva v vseh strokovnih trgovinah.

BOURJOIS

PARFUMEUR-PARIS

Depot: BELA VARY, ZAGREB, Smičiklasova ul. 23

V strah ga je spravil.

Prišlo je poletje in ves svet je že začel hoditi na izlete. Tako je šel tudi neki Ljubljčan na gorenjsko stran. Gori grede je bilo vreme lepo, na povratku pa ga je zajel dež in moral je vedriti pri nekem kmetu.

«Če bo šlo tako dalje,» je dejal Ljubljčan, «bo kmalu vse prilezlo iz zemlje.»

«Za pet ran božjih, nikar,» se je prestrašil vaščan.

«Zakaj pa ne?»

«Kaj bi potem jaz, siromak, počel,» zastoka vaščan, «tri žene sem že pokopal.»

Židovska.

Graški žid se je pravdal s tvornico zaradi nepravilne dobave blaga. Ker je pravdo v dveh instancah izgubil, se je po svojem odvetniku pritožil na dunajski sodni dvor.

Ko po šestih mesecih ni bilo rešitve, je pisal advokatu, naj pogleda, kaj je z njegovo pravdo.

Odvetnik mu je odgovoril, da je pri referentu interveniral in da je treba pač počakati.

Po preteku nadaljnjega pol leta je pisal žid zopet advokatu, ki mu je pa zopet odgovoril, da je svojo dolžnost storil in da ne kaže drugega kakor potrpeti.

Ko pa dve leti le ni bilo nobene rešitve, je vprašal žid odvetnika, ali bi ne bilo morda dobro, ko bi sam šel na Dunaj intervenirat. Odvetnik mu je pa odgovoril, naj tega nikar ne stori, ker je sodnik, ki vodi to zadevo, velik sovražnik židov.

Židovski nepočakanec pa tega nasveta ni upošteval, ampak se je kar odpeljal na Dunaj in se zglašil pri pristojnem sodnem svetniku ter ga prosil, naj bi njegovo pravdo vendar že rešili.

Sodni svetnik, ki je takoj videl, da je prošnjik žid, ga je surovo zavrnil:

«Kaj me nadlegujete s svojo nestrpnostjo! Kaj ne znate doma počakati na rešitev! S svojo nestrpnostjo ste židje napravili že mnogo gorja. Tudi Kristusa ste s svojo nestrpnostjo na križ pribili.»

Žid pa mu je odgovoril: «Verjemite mi, gospod sodni svetnik, če bi midva živela takrat, kakor je živel Kristus, bi ne bil križan. Svetoval bi mu, naj se pritoži na sodni dvor, pa bi še danes čakal na razsodbo.

Imenitno sredstvo.

«Ali kaj pomaga vaša voda za rast las?»

«Pa še kako! Zadnjič je neka dama z zobmi odprla zamašek steklenice in čez tri dni je imela že brkel!»

Ona pa že ve.

Gospa Vriskova pride v trgovino in vpraša vajenca:

«Ali mojega moža ni? Kam je pa šel?»

«Tega pa ne vem,» odvrne vajenec.

«Morda pa ve gospodična?»

«Ona pa že.»

«Zakaj pa?»

«Ker je šla z njim.»

OD DOBREGA K NAJBOLJŠEMU

ste se napotili, ako greste izbrat blago za plašč, zimsko suknjo, obleko in manufakturo sploh k trdk

NOVAK-LJUBLJANA, Kongresni trg 15

pri nunski cerkvi

Nudimo ogromno izberol

Smo najcenejši!

Na primer: Flanele za perilo . po Din 7.— 9.— 12.—
Barhenti za obleke „ „ 12.— 15.— 18.—
Volneno za obleke „ „ 21.— 34.— 42.—
Za dam. plašče voln. „ „ 48.— 64.— 98.—

Kamgarni . . . Din 98.— 128.—
Double . . . „ 86.— 124.—
Sportštof . . . „ 70.— 136.—
Modne hlače „ 68.— 198.—

Mirno spanje je dokaz zdravja.

Mamica, skrbite za pravilno prehrano svojih ljubljencev.

Izborna in zdrava hrana za otroke in odrasle je

Dr. Pirčeva

SLADNA KAVA

DR. PIRČEVA sladna kava je odličen domač izdelek, ki ga dobite za majhen denar pri vsakem trgovcu. Če hočete pobijati brezposelnost, zavračajte tuje blago in zahtevajte vedno le dr. Pirčevo sladno kavo.

Red mora biti!

Vsak naročnik, ki redno plačuje svojo naročnino, dobi redno vsak mesec svojo knjigo in svojega «Prijatelja». Kdor je v zaostanku za dva meseca, se mu knjige ne pošiljajo. Pač pa dobi vsak mesec opozorilo na plačilo naročnine. Ko zaostanek poravnal, dobi takoj vse izište knjige.

Zato prosimo tiste, ki še niso nakazali naročnine za tretje in četrto četrtletje, da to še danes store. Nam prihranijo nepotrebne izdatke, sebi pa jezo. Če komu kakšna knjiga manjka, naj piše upravi, da uvede reklamacijo.

Važno opozorilo vsem tistim, ki nam pridobivajo nove naročnike.

V lanskoletni enajsti številki «Prijatelja» smo na strani 325 razpisali za pridobivanje novih naročnikov nagrade, in sicer povest Nine Smirnovne «Marfa», knjižne police in kot glavno nagrado knjižno omaro.

Ker se bliža ta razpis svojemu koncu in bomo pričeli z razpošiljanjem nagrad, prosimo vse tiste, ki so nam pridobili kaj novih naročnikov, da ta razpis ponovno prečitajo.

Še posebej opozarjamo tiste, ki so pridobili več ko 20 naročnikov, na pogoj pod točko b/III zgoraj omenjenega razpisa, ki se glasi:

Glavna nagrada se bo o Božiču 1934. prisodila najpridnejšemu naročniku, torej tistemu, kateri bo pridobil največ naročnikov, ki bodo naročnino za vse leto plačali. Prvenstveno pravico do glavne nagrade bodo imeli tisti, kateri dosežejo najvišji znesek naročnin, ki jih bodo plačali od njih nabrani naročniki.

Vsem tem smo konec julija poslali sezname neplačanih naročnin. Kdor hoče nov izkaz, naj piše upravi, da mu ga za kontrolo takoj pošlje. Ako ne bo vplačanih 20 naročnin, potem seveda dotični nabiralec pri zrebanju ne more biti upoštevan.

V trgovini s papirjem Darinke Vdovič v Ljubljani, Gradišče 4, in v knjigarni «Domovine» v Celju, Kralja Petra c. št. 45, dobite naše leposlovne in gospodinjske knjige ter revijo «Ženo in dom» in «Prijatelj».

Pravne zapovedi v rekih

Švicarsko občekoristno društvo za pravno pomoč in zaščito je izdalo naslednje uvaževanja vredne stihe, ki jih tudi mi priporočamo v uvaževanje našim čitateljem:

Največji osel je in ostane,
kdor podpiše listine neprebrane.

Napravi pismo! Vzemí priče!
Daš se poučiti,
sicer oni drugi prisegat moral bo priti.

Z listinami in s pričami
pravico svojo lahko boš dosegel!

Kdor pravih števil od listin ne ve,
pri oblastih uspeha pričakovati ne sme.

Ne pomaga si, kdor v ogrambo svojo psuje.
Sodnik zaradi žalitve kar hitro ga kaznuje.

Ne vzemi nič na posodo,
kajti take skušnje stare so znane:
da — kadar opominja — celo najprijaznejši mož
sirovež postane.

Bolje denar je razdati kakor pa razposoditi:
vrnitev denarja preveč napravila bo ti skrbi!

Za zakon, ki ga lahkomišelnost spočne,
pokoril vsak se bo življenje vse.

Cv. K.

Nerodna zahteva.

Smolec je dobil naraščaj. Ves srečen je takoj po krstu odhitel na prijavitni urad, da prijavi novega člana

Zakaj bi imeli samo kostanjeve lase — zakaj ne tudi lepe?

Od kostanjevih las do tudi lepih las je samo majhen korak. Napravite ga: Negujte pravilno svoje lase! Z Brunetaflorom. Videli boste, kako se Vaši kostanjevi lasje šele potem popolnoma uveljavijo.

Brunetaflor deluje naravno in na svoj poseben način, ker ima hequil v sebi. Kostanjasta barva — barvna snov temnih las — je s tem posebno poudarjena. Lasje dobe čudovit blesk in nenavaden lesk!

Zajamčeno
brez sode in brez kemičnih barvil.

ELIDA SPECIAL SHAMPOO

BRUNETAFLORE

svoje rodbine. Izpolnil je prijavnico in jo pomolil uradniku skozi okno. Ta jo je samo naglo preletel z očmi. Potem mu jo je zagugal nazaj in rekel:

«Pozabili ste navesti njegovo prejšnje stanovanje.»

ZNAMKA HOUBIGANT

... je kakor doslej absolutno jamstvo za popolno, vedno enako kakovost.

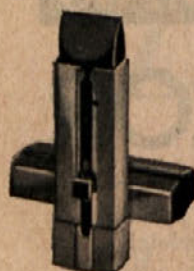
Zato HOUBIGANT nikakor ne dovoli, da bi se njegovo blago izdelovalo drugje kakor v FRANCIJI pod nadzorstvom in osebno vsakdanjo kontrolo stvaritelja.

Skrbna izbira sirovin, preiskovanje prvovrstnega čistega alkohola, destilacija cvetnih esenc, presejanje pudra, polnitev stekleničk itd., ... vsa ta dela se opravljajo v vzornih laboratorijih v NEUILLY-sur-SEINE blizu PARIZA.

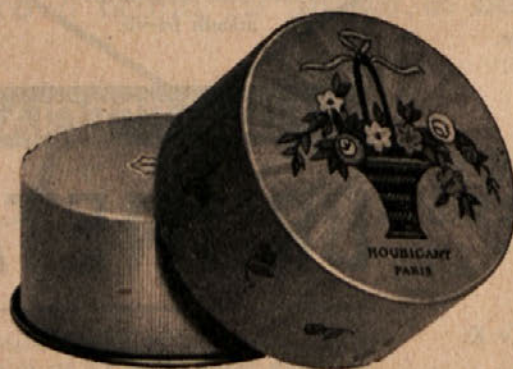

PAFFUM
„QUELQUES FLEURS“

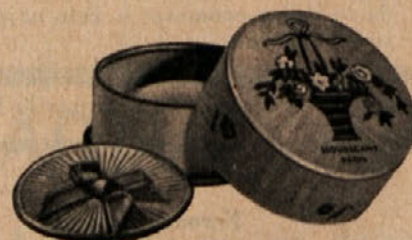
PROIZVODI HOUBIGANT, KI VAM JIH DOBAVLJA VAŠ REDNI DOBAVITELJ, SO POTEMTAKEM PRAV ISTI, KAKOR BI JIH DOBIVALI V PARIZU.

NEIZBRISEN RUŽ
„EN BEAUTE“

PUDER ZA OBRAZ
„QUELQUES FLEURS“

SUHO RDEČILO
„EN BEAUTE“

Anton Ingolič:

Mlada leta

(Nadaljevanje.)

Ob koncu četrtega šolskega leta je prinesel odlično izpričevalo, bil je najboljši učenec na realki. Ponos ga je zapeljal, da ga je dal še dalje v šolo. A v srcu je še vedno upal, da se bo nenadoma vendar preobrnilo, da bo Tine prijel za oblič in ostal doma. Včasih si je naskrivaj celo želel, da bi mu v šoli izpodletelo. Toda mu ni. Tine je bil odličnjak in si je hrano in stanovanje sam služil s poučevanjem. Po maturi ga je nekaj dni vodil po delavnici, mu govoril o delu, o lesu in strojih. Čez teden dni pa mu je naravnost rekel, naj ostane doma. Toda Tine ni maral niti slišati o tem. Hotel je v Pariz na univerzo. Vsaj eno leto naj mu pomagajo, potem si bo že našel kaj. Vse je bilo zaman. Spet je Kotnika zapeljal ponos. Tine je šel. In za njim vsak mesec tisočak. Saj mu ni do njih, toda če že noče biti mizar, naj bi študiral vsaj za gradbenega inženjerja, ne pa za profesorja francoščine!

Solnce je že davno zašlo, ropotanje in brnenje iz delavnic je že utihnilo, Kotnik pa je še vedno razpletal svoje misli ter jim iskal razumnega zaključka, a ga ni mogel najti. Osmero otrok je imel, a sedaj nima nobenega, s katerim bi se mogel pogovoriti o svojem delu, kateremu bi mogel nekoč z mirnim srcem izročiti, kar je zraslo iz njegovega potu.

Z dvorišča ga je Jerica klicala k večerji.

Vstal je in odšel.

Sedli so za mizo v kuhinji in večerjali.

Kotnik ob oknu, Jerica in Tonček ob strani, Ana pa na drugem koncu mize. Pomočniki in vajenci so večerjali zase v sobi.

Kotnik je ves čas molčal. Jerica bi bila rada izpregovorila o Tinetu, povprašala bi, zakaj ga še ni, pa si ni upala. Molčala je celo Ana, ki je bila kljub temu, da je minilo že dobrih trideset let, odkar je zapustila svoj kmetiški dom, še vedno prava kmetica z že nekoliko uvelim obrazom, ki pa je še vedno pričal, da je bil nekoč lep. Naskrivaj je bila prihranila večerjo tudi za Tineta. Že tri dni mu je puščala obele in večerje. Če bi prišel nocoj, bi jedel mrzel fižol s solato, to ima že od nekdaj najrajši za večerjo. Pred mesecem je pisal, da si najbolj želi fižola, domačega kruha in kislega mleka. Tudi mleka imajo sedaj dovolj,

dasi ne toliko ko tedaj, ko je še on pasel njih črno.

Kotnik je že vstajal od mize, ko so se vrata v kuhinjo nenadoma odprla, in na pragu je obstal srednje velik fant sinjih zasanjanih oči, v črni suknji, sivih, širokih hlačah, s črnim klobukom s širokimi krajci, s črno obrobjenim naočniki, z rjavim kovčgom v levici in z dežnikom v desnici ter s strašno upadlim licem.

Stal je tam na pragu in ni mogel spraviti besede iz sebe.

Kotnik je sedel, Ani je padla žlica iz rok, Jerica pa je planila k vratom:

«Tine! Tine!»

Tine je spustil kovčeg in dežnik, planil k matri, jo objel in se zgrudil ob njej:

«Mati, lačen sem! Dva dni nisem jedel...»

3.

Marta je služila prvo leto svojega učiteljevanja na Oglenšaku.

Bila je to majhna hribovska vas daleč od železnice in mesta. Vrh hriba je stala cerkev, župnišče, gostilna, trgovina in nizka dvorazredna šola; na solčni strani hriba so se raztezali vinogradi, tu in tam kos njive ali pašnika in spet vinogradi. Med njimi pa majhne lesene hišice, v katerih so stanovali viničarji, suhi ljudje rume-nih obrazov in topih oči, ki so oživele šele pri drugem litru vina. Tu je bila doma revščina in jeseni, ko so trte bogato obrodile, pijančevanje, posiljevanja in celo poboji.

Sem je prišla lansko jesen Marta, devetnajstletna blondinka z dolgimi, v dve kiti spletenimi lasmi. Ko ji je upravitelj, majhen čokat samec, povedal, da bo morala stanovati pri gostilničarju Vajdi in da bo hodila v svojo sobo skozi gostilniško sobo, so se njene nenavadno velike, skoraj še otroške oči zalile s solzami.

Da, še sedaj jo je groza, če se spomni tistega prvega dne!

Vse prve mesece je jokala, ko je prišla iz šole. Saj ni vedela, kaj naj počne s svojimi sedemdesetimi otroki. Nič je niso ubogali. Palice pa ni mogla rabiti. In bili so trdih glav, po desetkrat je razložila, pa še niso razumeli. Šele čez nekaj mesecev se ji je posrečilo, da si je pridobila otroke in so jo ubogali na besedo.

Toda vse drugo je bilo strašno. Upravitelj ji je bil neprestano za petami. Niti za trenutek ni imela miru pred njegovimi osladnimi besedami. Poleg tega pa je morala opravljati v pisarni vse delo namesto njega. Ko pa je bila popoldne doma, je prišel v sosednjo sobo upravitelj Golob ali kak orožnik in morala je sedeti med njima pozno v noč. In če je ušla spat, so v sosednji sobi nemoteno popivali in kričali včasih do jutra.

Nekajkrat, ko so priredili veselico, pa sploh ni legla, ker so v njeno sobo postavili mize za pivo. Vso noč je morala presedeti v upraviteljevi družbi in gledati, kako se je zdaj ta, zdaj oni zvalil na njeno posteljo.

Dvakrat pa je v sosednji sobi spal neki trgovski potnik in trkal sredi noči na njena vrata.

Edino gospodar je bil dober z njo. Toda on je bil večidel v postelji. Ves rumen je že bil v obraz, neprestano je pokašljeval in pljuval v majhen pljuvalnik, ki ga je nosil s seboj. Njemu je včasih potožila svoje gorje, in Vajda ji je pomagal. Vesel je bil, če je prišla k njemu, ko so ostali delali na polju, nji pa je bilo tudi lepše govoriti z njim kakor pa z upraviteljem ali drugimi moškimi, ki so jih bile samo grde misli in besede.

Že prvi mesec je pisala domov, kako ji je hudo, toda mama ji je odpisala dolgo pismo, naj bo sploh zadovoljna, da je dobila službo in da je drugod še slabše.

Tinetu pa si o vsem tem ni upala ničesar omeniti. Vedno mu je pisala, da ji je lepo, dasi so ji včasih kapale solze na pismo in ga je morala raztrgati, da bi Tine ne spoznal, kako se ji godi.

O, ko bi ne imela Tineta, kaj bi bilo že z njo!

Saj bi sama ne imela moči, boriti se s temi ljudmi. Toda Tine ji je pisal vsak teden po dve pismu, ki sta ji dajali vedno novega poguma. Misel na Tineta, ki živi tam daleč v Parizu in jo ima tako neizmerno rad kakor ona njega, ji je dajala moči, da je premagala vse težave in vzdržala vse leto, četudi ji je minilo več noči v solzah in strahu kakor pa v sladkih sanjah.

Predzadnjo junijsko soboto je bila vsa polna hrepenenja.

Jutri se odpelje domov. Od upravitelja je komaj dobila dovoljenje; ker se je upravitelj strogo držal predpisa, ki je določal, da učitelj ne sme med šolskim letom iz svojega službenega kraja, je smela le redko domov.

Kar zgrabilo jo je, če se je domislila, da je Tine morda že doma in jo pričakuje. Težko ji je bilo, ker se ji že dva tedna ni bil oglasil, zato ga je hotela čimprej videti in se pogovoriti z njim.

Nameravala se je odpeljati že s prvim popoldanskim vlakom, toda opoldne ji je upravitelj naročil, da mora priti po obedu v pisarno, ker ima nujno delo.

Marta je onemela. Kako naj popoldne dela, ko že ves teden nič ne uči v šoli! Otroci so samo čitali, računali in risali, ona pa je slonela ob oknu in mislila na Tineta. Prinesla si je naskrivaj njegova pisma in jih čitala. V teh zadnjih dneh je prebrala vsa pisma še enkrat, od tistega prvega

iz lanske jeseni do poslednjega pred dvema tednoma, ki je bilo najkrajše izmed vseh in zaradi katerega je že toliko pre jokala.

Toda nobena prošnja ni pomagala, popoldne se je morala vrniti v šolo.

Ko je prišla, ji je upravitelj izročil sedemdeset velikih tiskovin, po eno za vsakega učenca. Pred dnevi so prišle, in nemudoma jih je treba izpolniti in odposlati. Če hiti, jih lahko do večera napiše in se jutri zjutraj odpelje domov.

Marta se je lotila dela. Toda nič ji ni šlo izpod rok.

Kako pa naj piše, ko se ji roka trese, kako naj misli, ko vidi v duhu samo Tineta, ko vedno iznova doživlja tistih nekaj tednov, kar sta se poznala, in se vsak trenutek ustavlja ob tistem popoldnevu, ko jo je Tine pod brezami objel, ji tako lepo govoril in jo poljubil. Moj Bog, in sedaj je mogoče že več dni doma in jo pričakuje, ona pa naj bi sedela tu v pisarni in pisala!

Ko se je upravitelj vrnil iz gostilne z motnimi očmi in opotekajočimi se koraki, je imela izpolnjenih komaj deset tiskovin.

«Kako da ti gre danes tako počasi,» se je upravitelj nasmejal in se spustil na stol Marti nasproti.

Marta je čutila, kako ji upravitelj gleda nedrja in v izrezo okoli vratu. Vsa zardela je in nič ni vedela, kaj piše.

Upravitelj je buljil vanjo, njegove misli so bile pijane. Kakšne polne prsi ima, kako lepo okrogle in prožne! Ali ga že ni tolikokrat žgalo v rokah, da bi segel mednje in jih stisnil v dlani! Toda čudno, njene velike, otroške oči so ga vselej odvrnile od tega. Čez teden dni bodo počitnice in tako mu bo še nazadnje ušla, njemu, ki je imel doslej vsako učiteljico, ki ji je bil upravitelj!

Tedaj se je Marta nenadoma dvignila:

«Prosim, gospod upravitelj, pustite me domov. Lahko bi še prišla na večerni vlak. Saj bom v ponedeljek končala.»

Toda upravitelj se ni dal preprostiti.

Ves popoldan je morala pisati, in še ni naredila vsega. Dvajset tiskovin ji je še ostalo. Upravitelj ji je dejal, naj se po večerji vrne in jih izpolni, če hoče jutri domov.

Marta je mislila samo na Tineta.

Jutri ga mora videti!

In se je vrnila. Upravitelj jo je že čakal pred šolo.

Ko je hotela oditi v pisarno, ji je dejal, da je odnesel vse spise v svoje stanovanje. Tam bosta lažje delala, ker imata svetlejšo luč.

Marta se ni nič pomišljala. Samo da napiše čimprej tistih dvajset tiskovin in lahko odide.

Upravitelj je prižgal luč in zagrnil okna.

Marto je obšla tesnoba. Toda ko je zagledala tiskovine pred seboj, je sedla in hlastno segla po njih ter se z vso vnemo lotila pisanja.

Upravitelj je sedel nasproti nji in se tudi lotil dela. Pisal je nekaj časa, a vedno česče je pogledoval na Marto, dokler ni popolnoma odložil peresa in odrinil tiskovin.

Čez čas je stopil v kuhinjo in prinesel vina.

«Veš kaj, Marta, kar pustiva! Danes jih itak ne moreva končati!»

«Jaz jih imam še samo deset!» In pisala je dalje, niti glave ni dvignila. List za listom je odlagala in šepetala:

«Samo devet, devet, devet... samo osem, osem, osem...»

Upravitelj je stopil k oknu.

Ni mogel več gledati njenih polnih prsi in belega vratu. Kako vele prsi pa je imela njegova gospodinja Katra, ki jo je nocoj z zvižaco spravil iz hiše. Brez ognja je, Marta pa kar kipi, njeno mlado, mehko telo kar kliče po možu!

Da, nocoj ali nikoli!

Okrenil se je k nji.

Prav tedaj je Marta vstala:

«Končala sem.»

Upravitelj je stopil k nji. Njegov obraz je bil spačen.

«Sedaj pa še moje!»

Marta ga je trudno pogledala.

«Ali bi jih ne mogla v ponedeljek? Tako sem že utrujena in gotovo je že zelo pozno.»

Upravitelj je dejal brez misli:

«Saj res, pa v ponedeljek!»

Marta je zaživela:

«Hvala vam, gospod upravitelj!» in že je krenila k vratom.

Tedaj pa jo je upravitelj zgrabil za roko in jo potegnil k sebi. Iz njega pa je bruhnilo:

«Marta, ti boš ostala nocoj pri meni!»

Še preden se je mogla zavedeti, se je je upravitelj oklenil z rokami in jo vlekel k vratom, ki so vodila v spalnico. Šele ko je odpiral vrata, je z grozo spoznala, kaj hoče. V trenutku ga je z vso močjo sunila stran in se opotekla v sredo sobe. Preden se ji je spet približalo dvoje pošastnih oči in rok, pa je planila k vratom in zbežala v noč.

Še potem, ko je tekla v temi po hribu navzdol, se ji je zdelo, da še vedno bulji vanjo dvoje ogromnih rok in dvoje tako strašno grdih oči.

Nebo je bilo oblačno in le zdaj pa zdaj so se oblaki razredčili, da je posvetila polna luna in je bilo svetlo, toda tedaj so padle preko poti in klancev pošastne sence, da jo je bilo še bolj groza.

Ko je pritekla na plano, se je nekoliko umirila. Tiste roke in oči so že nekam izginile. Vse naokoli je vladala tiha poletna noč.

Marto so bolele noge, da jih je komaj premikala. Toda še mora hoditi. Še, še! Saj še na polovico poti ni. Mogoče še dobi zadnji vlak, mora, mora ga dobiti! In jutri bo vendar doma, videla bo po desetih mesecih Tineta, govorila z njim in ob njem na vse pozabila. Vse, kar je pretrpela!

O, kako hudo je bilo včasih!

Kakšen je Tine? Kako jima bo o počitnicah, ko se bosta vsak dan videla?

Lanske počitnice sta se videla največkrat samo ob nedeljah, ko je Marta prihajala v Potočje k

maši; letos pa, ko je njen oče kupil trgovino tik Kotnikovih, si bosta soseda!

In že jutri ga bo videla! Že jutri!

Marta je hitela.

Ko je prišla v Tihonice na postajo, so ji povedali, da do jutra ni nobenega vlaka več. Lahko pa gre do Ptuja; če bi hitro hodila, bi še dobila brzovlak, ki vozi od tam ob dveh proti Potočju.

Marta pa se ni mogla ganiti. Kako naj hodi še poldrugo uro!

Vendar je krenila dalje.

A ni še hodila pol ure, ko so ji bile noge tako težke, da se je komaj še premikala in bi najrajši legla kar sredi ceste in zaspala. Tako sladka omama jo je obhajala, kakor bi hodila v sanjah in bi jo obkrožala Tinetova pisma. Za njimi pa se skriva on sam. Marta se trudi, da bi odstranila pisma in ga videla, toda ne more, ne more...

Sedla je na obcestni kamen.

Čez čas jo je zdramilo ropotanje voza. Planila je pokonci. Pred njo je stala kočija in iz nje se je nagnil nekdo:

«Kam greste?»

Marta je pokazala proti Ptuju.

Tedaj so jo vzdignili v kočijo.

Marti se je zdelo, kakor bi v sanjah stopila z gospodom in gospo v brzovlak, izstopila na Potočju in med travniki šla proti vasi, šla nekaj korakov mimo doma in gledala v temna okna Tinetove sobe, se vrnila, trkala na domača vrata, legla in zaspala med belimi Tinetovimi pismi.

4.

Ko se je Tine drugo jutro prebudil, ga je obšlo toplo in lepo.

Da, doma je, v svoji sobi!

Prav taka je bila kakor pred letom. Nizka, obokana, z zeleno kmetiško pečjo v kotu in z oknom na dvorišče. Vse kakor nekda, iste slikarije, ista okrogla ura nad vrati, ki vodijo v sosednjo pomočniško sobo, in ista očetova slika pred skobeljnikom nad nasprotnimi vrati. In tam v kotu visoka ozka omara, ki si jo je pred petimi ali šestimi leti sam napravil. Tam so njegove knjige.

Vstal je, si oblekel hlače in segel za omaro, kamor je lansko jesen skril ključ.

Odklenil je omaro in šel z rokami preko knjig: Cankarjevi «Zbrani spisi», Pregljevi «Izbrani spisi», Zločin in kazen, Idiot, Vojna in mir, Vstajenje, Romeo in Julija, Don Quichote in še in še. Vsa njegova študentska leta so ga pozdravila. Saj si je ves ta čas redno vsak mesec kupil vsaj eno knjigo, pa naj je bila še tako drobna in naj je bil potem tudi ves mesec brez denarja.

Stopil je h kovčegu in ga odprl.

Spet knjige.

Same francoske. Molière poleg Maeterlincka, Boillan poleg Verlaina in Voltaire ob R. Rolandu. Same broširane in slabo tiskane knjige, drugih si pač ni mogel kupiti. Vrh njih pa Prešeren, Cankarjeve «Podobe iz sanj», ki jih je bil tudi vzel s seboj, mu je nekdo v hotelu ukradel. Če je bil Slovenec, blagoslovljen!

(Dalje prihodnjič.)

Boris Rihteršič:

Ženo si mi vzel

Drama v treh dejanjih.

Tretje dejanje.

Pozorišče kaže širok rov v smeri od šepetalčeve kabine proti ozadju. Kjer je konec rova, dela nekaj rudarjev. Vidi se jim, da so že utrujeni. Konec dela je blizu. Monotoni udarci po skladih rude, vmes glasovi, ki se zaduše, da jih gledalec ne razume. Le tu in tam glasna kletev. Ob strani dva manjša poševna rova. Levi je odhod iz glavnega. Od strani se vidijo vrata iz železnih palic. Na desni nov rov, ki še niti podprt ni. Gledalec ga vidi od strani le malo, ker za ovinkom izgine.

Sedmi prizor.

Pred vhodom v desni rov sta Arko in Strgar. Strgar sedi na kupu rude in popravlja kramp, ki se mu je zlomil. Arko sedi na skali zraven njega in počasi iz lonca nekaj jé.

Strgar (*preneha z delom*): Kaj še ne bo kmalu konec šihta? Vleče se.

Arko (*ki mu je žlica zastala sredi med loncem in usti*): Lahko bi že bilo. Kaj boš čez uro delal?

Strgar: Bi že delal, pa je žena bolna. Ne vem, kaj jo je spet prišlo. Prejšnji teden je bila pri babici. Ni šlo drugače. Saj imam rad otroke, pa še sam nimam kaj v usta deti. Drugi mesec bomo praznovali še en dan v tednu. (*Čez nekaj časa pridušeno*.) Skrbi me zanj... Še zmeraj krvavi. Da le ne bi bilo vnetje. Smrkoljevo je lani tako vzelo. Šest otrok je ostalo, on pa brez dela. (*Premolkne*.) Časih sem kar jezen nanjo. Človek jo komaj pogleda, pa je polna. (*Vstane in vrže kramp v kot*.) Novega bo treba. Sam ga ne popravim več. Ti ostaneš, kaj?

Arko: Ostanem! (*Pokaže z glavo v desni rov*.) Tisto skalo bo treba razgnati. Da mi dinamita ne zakleneš.

Strgar: Saj je tam. Za dvajset skal ga je dovolj.

Arko (*molči, pogled mu uide k rudarjem v glavnem rovu, potem k izhodu, k vratom iz železnih palic*):

Strgar: Boš sam?

Arko (*kakor bi se predramil; počasi odrine lonec*): Ne. Končan pride.

Strgar (*presenečeno*): Končan? (*Tiše*.) Ali se ne gledata postrani?

Arko (*skoraj jezno, z nejevoljo*): Zakaj? (*Roka, ki se je opirala ob steno, mu omahne*.) Zakaj bi se postrani gledala?

Strgar: Pravijo... (*boječe*) da za tvojo ženo hodi... Kaj ti še nihče ni rekel?

Arko (*se premaguje, pridušeno*): Molči!... Kaj veš? (*Jezno*.) Kaj se brigaš zame? Če bo treba... bom že sam...

Strgar (*sili še zmeraj vanj, čeprav vidi, da je Arku pogovor neprijeten*): Pa vendar... Kaj hočeš... take so ženske. Če dobe otroke, so boljše... Zakaj še nič nimaš?

Arko (*plane pokoncu*): Kdo jih bo redil? Saj se že zaradi tiste neumne bajte dovolj potim. Do smrti je ne bom mogel plačati...

Strgar (*ga preplašeno gleda*): Kaj hočeš... pameten bodi...

Od nekod se začuje udarec kakor po bronu. Za njim še drugi, tretji. Strgar pobere svetiljko na tleh in si jo nerodno zatakne za pas. Za trenutek obstane, kakor bi hotel še nekaj reči. Potem se obrne proti izhodu.

Strgar: Konec šihta je! Srečno!

Arko (*molči, s krampom praska po steni*).

Osmi prizor.

Iz glavnega rova se odpravljajo rudarji. Nekateri ožive. Konec dela je — in zunaj solnce. Drugi so mračni. Po-bešenih glav odhajajo mimo Arka na levo. Arko sloni ob steni in se še zmeraj igra s krampom. Gleda za njimi, toda njegove misli so drugje. Nekateri ga pozdravljajo: «Srečno, Arko!» Vse je v teh pozdravih. Veselje, pomilovanje, prazne besede. Arko molči. Potem se počasi obrne k desnemu rovu. Med potjo govori sam s seboj.

Arko: V novem rovu bova delala... Tako je hotel... Oba bova delala... oba... (*Izgine v rovu za ovinkom*.)

Deveti prizor.

Z leve pride Končan. Mlad fant, zastaven, skoraj preveč slok. Gornji del telesa, ki je brez srajce, je prebel. Kar čudno udarja v temi. Sredi odra obstane in pogleda okoli.

Končan: Hoj, Arko!

Arko (*iz rova*): Hoj! (*Pride na oder*.) Hitro si prišel. Do kdaj misliš?

Končan: Pol šihta. Ponoči imam spet delo. In ob šestih zjutraj sem že začel.

Arko (*nenadoma*): Kje si bil pa do šestih?

Končan (*nekaj ga strese, zgrabna se*): I, doma. (*Negotovo*.) Zakaj pa vprašuješ?

Arko: O, nič, kar tako. Sem mislil, da ste pili. (*Gre mimo njega k vходу v levi rov in zapre vrata. Čuje se, da zaklepa. Nato se vrne*.) Kar tako.

Končan (*v zadregi*): Ali bi začela? (*Hoče zaviti na desno*.)

Arko: Kam se ti pa mudi, zelenec? Pozna se ti, da še nisi dolgo v jami. Saj se še gospodje radi odpočijejo. Za tiste vinarje, ki nam jih vržejo...

Končan (*oznemirjen, nekaj sluti; te besede pa so ga premotile, da ne ve, pri čem je; pomisli, skomigne z ramo in se nasloni ob steno*): Prav imaš...

Arko: Kaj mi povej. Preden sem se oženil, si bil silo zgovoren. Kam lažiš zdaj? H kateri?

Končan: Nikamor. Sit sem babnic.

Arko (*hlini začudenje*): Sit si babnic? (*Stopi k njemu*.) Tudi moje žene si že sit?

Končan (*se zdrzne, skoraj odskoči*): Ti... ti... saj se ti meša... (*Zmedeno*.) Še nikoli... nisem...

Arko: Še nikoli... (*posmehljivo*)... nisi bil pri njej, kaj? Tudi snoči ne?

Končan: Še nikoli.

Arko (*pikro*): Kratek spomin imaš, Končan, prekleto kratek. Poslušaj! (*Suho*.) Snoči sem šel ob enajstih z doma. Ženi sem rekel, da o polnoči začnem. Pa nisem šel v rudnik. Okoli svoje bajte sem se plazil. (*Za trenutek umolkne. Potem počasi*.) Dolgo ni bilo nič. Potem sem na cesti zagledal senco. Ali se tudi tiste sence ne spominjaš, Končan?

Končan (*skuša ostati miren, vendar je v njegovih besedah strah*): Kaj mi pripoveduješ?

Arko: Ali naj ti povem še naprej... da se boš prej spomnil? Ti si bil tista senca, Končan. Mislil si, da sem že na delu. Zavil si k moji bajti in pritisnil na kljuko, kakor bi bila tvoja. V luči iz okna sem te videl. Posmehljivo si gledal po cesti, ki drži v rudnik. «Delat je šel», si si mislil, «tudi jaz pojdem...» Potem ti je odprla. Okoli pasu te je prišla in te peljala v izbo, (*zasmehljivo*) svojega izvoljenca. (*Spet mirno*.) Skozi okno sem vaju videl. (*Stopi še bliže h Končanu*.) Kaj se tudi tega ne spominjaš, Končan?

Končan: Za mano si bil?

Arko (*glasneje*): Da, za tabo sem bil. Prijelo me je, da bi razbil vrata... (*Tišje.*) Zapahnila jih je... (*Pre-molkne, potem mirno, z nekakšno hlinjeno prijaznostjo.*) Rada te ima, povej, Končan!

Končan (*gleda v tla kakor osramočen otrok*).

Arko (*skoraj otožno*): O, vem. Dobro sem čutil, kako se je zadnji čas izpremenila. Kadar sem šel k njej v posteljo, se me je dotikala kakor gobavca. Kadar sem jo hotel poljubiti, se mi je umaknila. 'Ne bodi otrok!' mi je rekla... Pri tebi je bila drugačna, kaj, Končan? (*Ujedljivo.*) K tebi se je privijala kakor mačka. Rada te ima... Kako te ne bi imela? Zastaven si in vesel. Rdeče koravde si ji kupil. Pa novo obleko. Meni je rekla, da je denar prihranila. Kajne, da si ji ti oboje kupil, Končan? Le povej, čemu bi te bilo sram! Saj je lepa... moja žena... za lepe ženske pa je treba oblek... (*Mirno, grenko.*) Jaz ji nisem mogel kupovati svile. Še za kruh je bilo

Arko: Kaj ti je vroče, deček? Mene je takrat zeblo. V srce me je zeblo. (*Skoraj zakriči.*) Prijelo me je, da bi skočil v hišo in vse zažgal. (*Spet mirno.*) Da, zažgati sem mislil, da bi se ogrel... da bi se vsi trije ogreli. O, ne bi mi bil takrat ušel, Končan. Pa sem si drugače domislil, Končan.

Končan (*kakor bi ga bilo obšlo spoznanje; zastrmi se vanj in z drhtečim glasom tiho vpraša*): Zakaj... si prej zaklenil vrata?

Arko: Počakaj, deček. Saj ti še nisem vsega povedal. Kmalu boš vedel, zakaj. Utrnila sta luč. Dobro sem čul, kako je škripala postelja. (*Posmehljivo.*) Lepo se leži pri njej, Končan! Tudi jaz sem to občutil. Še lani, Končan. Dva dni sva ležala, ko sva se vzela. (*Mirno.*) Potem sem bil samo še senca. Še s krampom nisem mogel pošteno zamahniti. (*Glasneje.*) Zdaj ga vihtim, da je veselje. Da škriplje skala. Močan sem, Končan! Poglej! (*Zavihti kramp in udari po steni. Končan preplašeno odskoči.*) Nikar se ne boj. Zdaj

Dan
mladine

komaj. (*Umolke, potem spet izpremeni glas, da je skoraj pridušen.*) Rada te ima, Končan. Prav je tako. Zato tudi nisem hotel takrat napraviti konca. Počakal sem. Rada te mora imeti...

(*Končana zapuščajo moči. Kakor bi klecnil, sede na skalo, kjer je pred njegovim prihodom sedel Arko.*)

Arko (*mirno*): Prav, da si sedel, Končan... (*Spet kakor prej.*) Skozi okno sem videl, kako te je poljubovala. Še njene besede sem čul. 'Sovražim ga', ti je rekla. 'Kar zaklenil bi me rad in nihče me ne bi smel videti.' Ali ni bilo tako, Končan?

Končan (*ga samo preplašeno gleda; z roko si obriše pot s čela*).

vidim, da si res otrok. Otrok, ki se mu hoče igrati... Pa si jo vzame, čeprav ni njegova. (*Mirno.*) Možje niso taki. Možje se ne boje. Tudi krampa ne. Vidiš, če bi bil jaz namestu tebe, se zdajle ne bi bil ganil. Čeprav bi me bil s krampom razklal. Nikar se ne boj! Oddahni se, revček! (*Se zasmije, da Končana zazebe. Potem odide v rov na desni.*)

Končan (*gleda za njim*).

Deseti prizor.

Iz rova se čuje ropot, kakor bi se nekaj zvalilo. Končan nemo strmi v rov, vstane, hoče iti za Arkom, pa se premisli. Čez nekaj časa se Arko vrne.

Enajsti prizor.

Arko (*skoraj s prirodnim glasom*): Malo da me ni prišlo. Skala se je utrgala. Pomisli, Končan, veš dinamit je v rovu. Če bi bila nanj padla... (*Vzame cigareto in si jo hoče prižgati.*)

Končan (*mu jo hoče iztrgati iz rok; prestrašeno*): Arko, kaj misliš! Arko! Ne!

Arko: Pusti, otrok. Kaj cigareta! Poslušaj me rajši. Da, če bi bila skala padla na dinamit... se ti ne bi več vrnil k moji ženi... Jokala bi za tabo. (*Trpko.*) Za mano ne bi... Sovraži me... (*Se skloni h Končanu.*) Tudi jaz tebe, Končan...

Končan (*se preplašeno umakne*).

Arko (*ironično, mrzlo*): Če bi ga hotelo v rudniku vzeti... ti je rekla. Dobro sem čul. (*Glasneje.*) Ti pa si se zasmejal. Morda nanese slučaj, si ji dejal. (*Tiše.*) Takrat te je objela. O, razumela te je! Tudi jaz sem te razumel. Zato si mi rekel, da bi danes skupaj delala. Morda bi bil nanese slučaj...

Končan (*plane pokoncu in zamahne kakor bi hotel Arka udariti; sredi zamaha mu roka obstane*): Molči! Blede se ti...

Arko: Saj bom molčal. (*Tako čuden poudarek so imele te besede, da je Končana streslo.*)

Končan (*v grozi*): Kaj... kaj misliš?...

Arko: Prejle sem šel v rov. Veš, kam sem šel? K dinamitu. Za vso tole jamo ga je dovolj. In vrhica, ki gori. Vtaknil sem jo v dinamit in lepo napeljal po rovu. Skoraj do naju je segla. Tamle za ovinkom je konec. (*Pokaže v desni rov.*) Tam sem prižgal prvo cigareto...

Končan (*plane v rov*): Hudič!... Hudič!... (*Še iz rova se čuje pridušeno preklinjanje.*) Ubijem te!... Hudič!...

Arko (*kriči za njim, pretrgano, besedo za besedo, da je slednji zlog poudarjen*): Le počasi, deček! Saj še ne veš vsega. Sredi rova sem spustil skalo. Čuj! Skalo! (*Zavije v rov. Njegov glas je spet mirnejši.*) Šest ur sem jo obdeloval, da se je zdaj zavalila na prvi mah in zaprla pot. Le premakni jo, Končan! Ne moreš? Vso moč ti je vzela moja žena. Da, ona zna ljubiti. (*Se vrne iz rova.*) Zna. Pretežka je skala, deček. Ne premakneš je! Tudi jaz je ne bi. Oba je ne bi. Deset mož je ne bi. Ne sili vanjo, da si rok ne odereš, Končan! Rajši beži! Vrhica je že na drugi strani skale, kaj? Beži, da se ne opečeš! Beži! Beži! Morda samo še minuto, dve... (*Čuje se udarjanje krampa ob skalo.*) Končan, ne bodi otrok. Kamen je. Kramp zlomiš, nič drugega. Beži! Beži! Beži!

(*Končan pride počasi iz rova in se zmedeno ozira okoli. Arko stoni ob steni. Posmehljivo ga gleda. Potem ga prime za komolec.*)

Arko (*tiho, počasi, posmehljivo*): Končan... ali si že kdaj... mislil na smrt?...

Končan (*odskoči kakor pred kačo. Groza mu sije iz oči. Roke mu drhte*).

Arko: Nekaj bi te spomnil. (*Počasi.*) Morda še veš. Dva meseca bo tega. Tretjič si bil šele v rovu. Nerođen si bil. Otrok. Prezgodaj je počilo. Takrat sem te rešil. Življenje sem ti podaril... Podaril, slišiš? (*Počasi se mu bliža in mu gleda v oči. Končan se mu s pogledom umika in stopa z negotovim korakom nazaj, dokler mu stena ne zastavi poti.*) Brez mene te ne bi bilo iz jame. In na dom sem te vzel, da se ti je vrnilo zdravje. (*Malo glasneje.*) In za dobroto... si me udaril! Udaril! Bogat sem bil... Ženo sem imel... (*Tiho.*) Vzel si mi jo, čeprav sem ti življenje dal... Zdaj ti ga vzamem.

Končan (*kar vidno leze v tla*).

Arko: Otrok, hlače si poscal; zdaj se bojiš... Poglej, tam so vrata na prosto. (*Pokaže v levi rov.*) Poskusi jih odpreti! Morda se ti posreči...

Končan (*se zastrmi vanj, potem mu roma pogled k vratom*).

(*Oba molčita. Končan se splazi s hrbtom ob steni stran. Kakor v sanjah leze k vratom. Ali je res? Ali jih bo res odprl? Strese jih. Ne vda se. Strese jih z vso silo. — Od daleč se čuje zmedeno govorjenje in ropot korakov. Rudarji se bližajo.*)

Strgar (*od daleč*): Hoj, Arko! Hoj, Končan!

Končan (*strese vrata s poslednjo močjo; omahne na tla*): Hoj, rešite me! Odprite! Ubijte me hoče!

Strgar (*skozi vrata*): Arko, bodi pameten. Arko, odpri!

Arko (*samo gleda, nikogar ne čuje; potem se nenadoma zdrami in strese*): Strgar! Bežite! Dinamit! (*Zmedeni kriki, ki se oddaljujejo.*)

Arko (*stopi h Končanu; grenko, kakor bi govoril otroku*): Kaj so te pustili, deček? Vsi se boje. Prav imajo. Saj je le najin račun. Kaj bi se vtikali vanj!

Končan (*se še zmeraj krčevito oprijemlje vrat; potem zdrse na tla, Arku pred noge*): Nikar me ne ubij! Ona me je zapeljala. Usmili se me!

Arko (*se zdrzne*): Ne, zdaj nič več. Prepozno je že. (*Naglo.*) Beži!

Končan: Arko, nikar me ne ubij! Arko! Arko! (*Objema njegova kolena.*)

Arko (*ga sune z nogo; potem stopi počasi k desnemu rovu in se zagleda vanj; velik je, mogočen*).

Končan (*leze po vseh starih za njim*): Arko! Očeta imam... mater...

Arko (*se obrne, skoraj sanjavo*): Jaz sem imel ženo... vzel si mi jo...

(*Tema. Blisk. Arko zakrili z rokami. Vrže ga naprej. Oblak dima šine iz rova, potem ogenj. Strašen pok.*)

ZASTOR.

Ivan Vuk:

ZGODBA Z LETOVIŠČA

Drugo jutro se je Alma Zeničeva že na vse zgodaj prebudila. Solnce je šele s prvimi očmi pokukalo v njeno spalnico, kakor bi se balo, da lepe Alme ne prebudi. Zakaj pozno je legla v posteljo. Hotelo je samo pogledati, če je zdrava in mlada.

Alma je imela oči res da zaprte, vendar je čutila ta zvedavi pogled mladega sonca in je tiho, z mislimi pozdravila:

«Dobro jutro!... Zdrava sem in mlada!»

Hotela je odpreti oči, pa je v hipu začutila nekak nenavaden občutek, občutek, ki jo je sicer tuintam tudi že podnevi večkrat izpreletaval in ji polagal v možgane besede, ki so govorile:

«Svetnica si!»

In to vprašanje, ki so ji ga zastavili v glavi možgani, ji je naposled dvignilo lepe trepalnice s črnih oči. In hkrati se je v nji pojavil trpko sladek dvom.

«Svetnica?!»

Zdajci se ji je v spomin vrnila slika včerajšnjega večera. S Pavletom Meričem, mladim zdravnikom, je v baru pila sekt do treh zjutraj. In tisti sekt in še drugo povrh je bilo krivo, da je sonce brez bojazni, da moti, lahko pogledalo v spalnico, če je Alma zdrava in mlada.

Ne, Bog ve, da je res, Alma Zeničeva ni bila nobena svetnica. Kako bi mogla biti svetnica s svojimi črnimi, velikimi očmi, s črnimi kodri in belim, narcisnim obrazom, na katerem je tičal ljubeč nos in majhna sočno rdeča jagoda, ki je tako mikala mladega zdravnika in kdo ve koga še vse.

Spomnila se je minule noči in zdelo se ji je, kakor da se je polastilo nekaj čudežnega. Vse se ji je zdelo izpremenjeno in tudi sama sebi se je zdela izpremenjena...

Sonce je medtem že bolj pogumno stopalo v spalnico, posedalo po stolih, se bližalo postelji, a vsekakor z nekakšnim spoštovanjem, kakor bi stopalo k svetnici.

Da, vsekakor, Alma Zeničeva je bila vendarle svetnica.

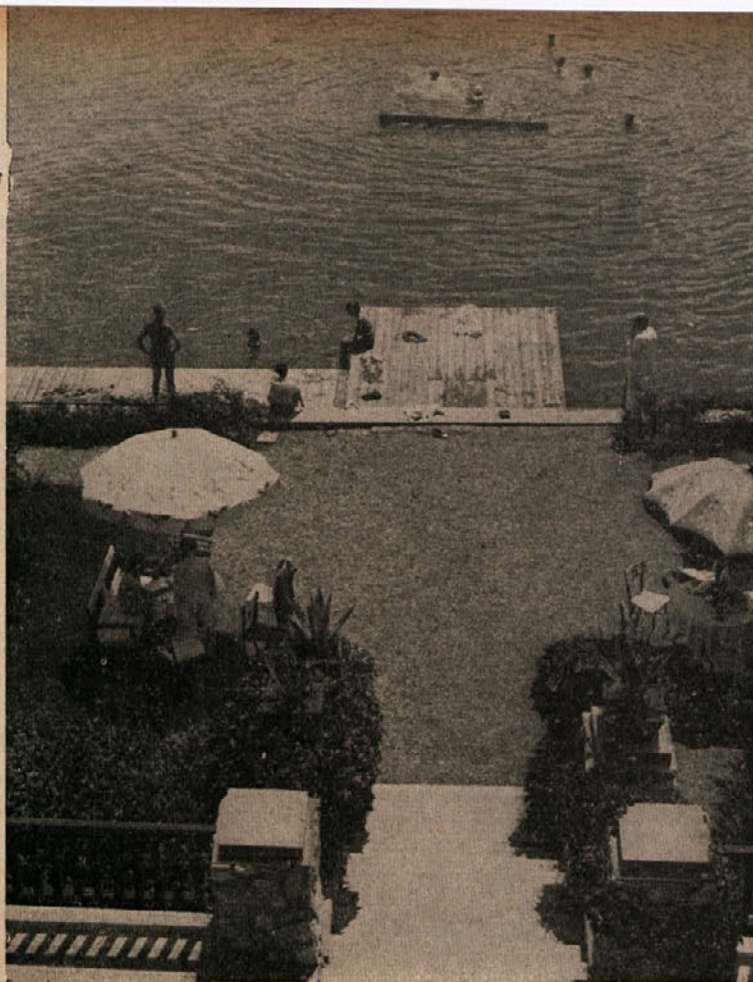
Komaj dva in dvajset let stara, lepa, bogata, zavidana in iskana — in vendar svetnica.

Nekakšen drget je zbežal po njenem hrbtu. Komaj se je upala dihati, boječ se, da bi dihanje ust ne razpršil lepe slike, ki je naslikana v spominu. In čutila je, kako se je nekaj toplega prelivalo po žilah tja k srcu in ji govorilo:

«Svetnica — prva v tem letovišču, v Opatiji.» In beseda «santa» je tako lepa beseda v Opatiji.

Santa Alma je stopala v skromni, a vendar okusni obleki iz svetlega krepa po plaži.

**Zadnji
vroči
dnevi**

**Poreče
ob
Vrbskem
jezeru**

«Idi tja — in stori dobro», jo je vzpodbujal lastni glas.

Tam je ležal mladi zdravnik. Glavo je do polovice zaril v pesek, da ohladi snočnji ogenj, z nogami pa je po zraku plesal tango.

«Kaj delate?» ga je vprašala Alma.

Sedaj šele je opazila, da ima Pavle prav za prav ves izkrok obraz.

«Srečo od včeraj držim...»

«...v nogah», mu je ostro segla v besedo.

«All right! Kaj mislite, da v srcu?» se je nasmejal.

Alma je nekaj v možganih zašepetalo, da je to drzkost in da naj odide. A zopet jo je nekaj drugega vzpodbujalo, govoreč:

«Zbudi ga!»

Alma je rada čitala Bernharda Shawa in je zato prisedla v pleteni stol kraj Pavla Meriča. In medtem ko si je otresal pesek iz las, mu je obrazložila misterij današnjega jutra, ki jo je napolnil in navdal.

«Oh, svetnica ste?» se je posmehnil.

In videla je, kako nelepi, žolti zobje so se pokazali v njegovih ustih.

Šinilo ji je v možgane:

«In še kadi?»

Pavel Merič, mladi zdravnik, pa je nadaljeval: «Kaj ne veste, gospodična Alma, da si je svetnico brez mučeništva težko misliti?»

«Brez mučeništva?» je vprašala z negotovim glasom. Kaj spada mučeništvo k svetnici?»

«Na vsak način, gospodična Alma!»

«Tako?» je odgovorila. «Dobro, Pavel — za moža vas vzamem.»

A. P. Čehov:

ALBUM

Titularni svetnik Kraterov, suh in tanek kakor trlica, je stopil naprej, se obrnil k Žmihovu in izpregovoril:

«Vaše preblagorodje! Izpodbujeni in ganjeni v vsej duši po vašem dolgoletnem načelnstvu in očetovskih skrbih...»

«Nad deset let,» je prišepetaval Zakusin.

«Že celih deset let mi, vaši podrejeni, na današnji za vas tako znameniti dan... na ta dan... poklanjamo vašemu preblagorodju v znak spoštovanja in globoke hvalečnosti ta album s svojimi portreti in želimo za nadaljnje vaše znamenito življenje, da bi nas še dolgo, dolgo, prav do smrti ne zapustili...»

«S svojimi očetovskimi nauki na poti pravice in napredka...» je pristavil Zakusin in si otrl s čela pot, ki mu je bil ta trenutek izstopil; očitno bi bil rad govoril in je bržkone imel tudi pripravljen govor. «In da bi vihrala,» je končal, «vaša zastava še dolgo, dolgo na poprišču genija, truda in občega samospoznanja!»

Po Žmihovljevem nagubanem levem licu je zdrknila solza.

«Gospodje,» je rekel z drgetajočim glasom. «Nisem pričakoval, nisem mislil, da boste praznovali moj skromni jubilej... Ganjen sem... celo... povsem... Te minute ne pozabim do groba in verjemite... verjemite, tovariši, da vam nihče ne želi tako dobro kakor jaz... A čeprav je kaj bilo, je bilo to v vašo korist...»

Žmihov, pravi državni svetnik, se je poljubil s titularnim svetnikom Kraterovim, ki ni pričakoval take časti, in je pobledel od vzhichenosti. Nato je načelnik napravil z roko kretnjo, ki je pomenila, da od razburjenosti ne more govoriti, in je zaplakal, kakor da mu niso bili draga albuma podarili, ampak, narobe, vzeli... Nato se je nekoliko pomiril, izpregovoril še nekaj občutenih besed, stisnil vsem roko, odšel ob glasnih, radostnih vzklikih, sedel v kočijo in se, spremljan po blagoslovih, odpeljal. Sedeč v kočiji, je začutil drugi naval doslej neznanih, veselih čustev in še enkrat zaplakal.

Arkadij Averčenko:

Vzorna žena

u, gospe in gospodje, vam bom opisal vzorno in dobro ženo. Njo, ki je utelešena dobrota, ljubezen, skrb in zvestoba, bi rad ovekovečil s temi drobnimi, pisanimi mozaiki.

Moja žena je ležala na divanu, brala neke novele in kadila, prižigaje si cigareto za cigareto.

Stal sem pred ogledalom in se oblačil. Tretjo srajco sem že privlekel iz omare, a vsako sem zagnal nazaj. Od ene je samo še na tanki niti visel rokav, druga je bila na prsih raztrgana in vsa od moljev razjedena, na tretji pa je manjkalo gumb.

«Vrag naj vzame vse skupaj,» sem godrnjal, pazem seveda, da me ne bi morda slišala moja dobra, plemenita žena. Ko sem naposled izgubil potrpljenje, sem sedel k njej, jo pobožal po laseh in rekel z najslajšim glasom:

«Angelček moj, daj, prišij mi gumb na srajci!»

Katja pa je mirno čitala dalje in mi odgovorila čez rame:

«Tega pa zdaj res ne utegnem, možek!»

«No, samo trenutek...»

Doma so ga čakale nove radosti. Rodbina, tovariši in znanci so mu napravili tam takšno ovacijo, da se mu je zazdelo, da je zares storil za domovino veliko koristnega in da bi se domovini, ko bi njega ne bilo na svetu, zelo slabo godilo. Jubilejni obed je sestajal ves iz napitnic, govorov, objemov in solz. Izkratka, Žmihov ni nikakor pričakoval, da mu bodo za njegove zasluge tako s srcem hvaležni.

«Gospoda!» je rekel pred desertom. «Pred dvema urama sem bil poplačan za vse trpljenje, ki ga mora vzeti nase človek, ki služi, da tako rečem, ne obliki, ne črki, ampak dolžnosti. Ves čas svojega službovanja sem se neprestano držal načela: ni občinstvo zaradi nas, ampak mi zaradi občinstva. In danes sem prejel najvišjo nagrado. Moji podrejeni so mi poklonili album... Poglejte ga! Ganjen sem.»

Praznični obrazi so se nagnili nad album in ga jeli ogledovati.

«A album je lep!» je rekla Žmihovljeva hči Olga. «Mislim, da stane petdeset rubljev. O, kakšna krasota! Očka, daj mi ta album! Slišiš? Skrijem ga... Tako lep je.»

Po obedu je Olečka odnesla album v svojo sobo in ga zaprla v mizo. Drugi dan je iztrgala iz njega uradnike in jih pometala na tla, namesto njih pa vstavila vanj svoje prijateljice iz instituta. Prave uniforme so odstopile svoje mesto belim pelerinam. Kolja, sinček njegovega preblagorodja, je pobral uradnike in jim pobarval obleko z rdečo barvo. Brezbrkim je narisal zelene brke, a golobradim — rjave brade. Ko je vse pobarval, je izrezal iz fotografij močice, jim prebodel z buciko oči in se začel igrati vojake. Ko je izrezal titularnega svetnika Kraterova, ga je pritrdil na škaflo za vžigalice in ga nesel k očetu v kabinet.

«Papa, spomenik. Poglej!»

Žmihov se je zasmeljal, se zazibal in ganjen poljubil Koljo na lice.

«No, pojdi, porednež, pokaži mami! Naj še mama pogleda!»

(Prevel I. T.)

«Kar sam ga prišij!» se je tedaj ujezila in nervozno vrgla cigareto na preprogo. Oprezno sem pobral tleči ogorek in ga položil na pepelnik.

Po dolgem, mučnem molku sem jo spet ponižno ogovoril:

«Draga moja, saj vendar veš, da ne znam šivati... morda bi bila vendar lahko tako dobra... da bi...»

«Kaj, šivati ne znaš? Prav zato se moraš naučiti! Samo poizkusiti je treba, pa gre!»

Njena besnost se je izpremenila v usmiljenost.

«Pomisli, kaj bo s teboj, ko ne bo več mene. Kaj boš potem? Ali te ni sram, da si še gumba ne znaš prišiti? Kar lepo si ga prišij, da mi ne boš mogel nikdar očitati: Katja, nikoli mi nisi dala priložnosti, da bi si bil sam popravil raztrgano srajco!...»

Malo da se nisem razjokal, ko sem videl in občutil, kako velika je njena skrb, njena ljubezen, uvidevnost, dobrota itd. do mene.

Iz same hvalečnosti sem ji poljubil ročico:

«Hvala ti, draga, hvala za to, da tako lepo skrbiš za mojo bodočnost!»

Sedel sem in si sam prišil gumb.

To delo mi je bilo tako všeč, da sem pošil in popravil vse svoje srajce. Pozabil sem celo, da bi bil moral iti zaradi nekega nujnega, važnega opravka v mesto.

*

Še en primer, ki dokazuje, kako dobra ženica je moja Katja in kako se boji za moje življenje.

Najboljši moj prijatelj mi je daroval za rojstni dan krasno iglo za kravato. Ves srečen sem dar pokazal najprej svoji ženi. Privila se je k meni kakor mačka, kadar prede.

«Dragi moj, te igle pa vendar ne boš nosil...»

«Zakaj ne?» sem jo vprašal. Pogledal sem njen prestrašeni obraz.

«Naj ti povem! Srček moj, s tako iglo, ki jo bo vsakdo videl, ne smeš iti na ulico. Saj veš, koliko zlobnih ljudi preži na ljudi, ki hodijo po ulicah, zlasti ponoči. Če opazi kakšen zlobnež to iglo, ti jo ukrade... če se boš pa branil, te pa lahko še ubije!...»

Obšel me je strah, da sem začutil mravljinco po hrbtu.

«Res je, prav imaš... toda kaj naj z iglo storim? Če jo prijatelju vrnem, bo užaljen.»

«Saj je ni treba vračati. Čakaj, sijajna misel mi je prišla na um», je rekla Katja in se nasmešnila. «Iglo bom dala prenarediti v brošo.»

«Kaj pa bova počela z brošo?»

«I, jaz jo bom nosila.»

Skrbeče sem jo prijel za roko:

«Toda, angelček moj dragi, če jo boš ti nosila, se utegne tebi primeriti taka nesreča... Vse preveč skrbiš zame, zase se pa nič ne meniš...»

Zaljubljeno se je privila k meni:

«Zame se ti ni treba bati! Rada žrtvujem vse, tudi življenje, da se le tebi nič ne zgodi!»

Nebeška je moja ženica. Njena ljubezen in njena požrtvovalnost, to je nekaj veličastnega, nepopisnega! Ali ni res?

*

Lepota ženske linije

Tej lahko zaupate

Kako so nekateri možje neumni. Zmeraj se boje, da jim ne bi kdo žene speljal. Jaz nikoli ne dvomim v njeno zvestobo, kakor bi morda kdo drug na mojem mestu. Vem, Katja, moje srce, moja duša, me ne bo ogoljufala za srečo. Poslušajte, kaj se mi je zadnjič primerilo:

Nekega večera sem prišel domov prej kakor navadno in v predsobju sem odkril na obešalniku siv cilinder.

«Kaj pa je to? Čigav pa je ta cilinder?»

Katica je sramežljivo pobesila glavico:

«Dragi, ne jezi se. Prav za prav sem ti hotela kupiti nov cilinder, pa so tako dragi. Moji prihranki so bili za novega premajhni...»

V cilindru je bil monogram L. T. D.

Začudeno sem pogledal Katjo, kaj naj to pomeni. Toda še preden sem mogel odpreti usta, mi je odgovorila na vprašanje, ki sem ji ga zastavil:

«Da, to niso tvoje začetnice. Te čudne črke naj ti bodo prijetno presenečenje...»

«Prijetno presenečenje?»

«Da. Te črke L. T. D. pomenijo...»

«Pomenijo?»

Odgovor je hitro dobila:

«...pomenijo 'Ljubim te, draga!' Tako, da. Ljubim te, dragi medvedek moj sladki. Dala sem jih vtisniti, da boš vedel, kako zmeraj mislim nate...»

Gospo in gospodje, ali more po teh besedah še kdo dvomiti o večni ljubezni in zvestobi moje drage Katje?

Edgar Allan Poe:

Ovalna podoba

oj strežaj me ni hotel pustiti, da v svojem obupno bolnem stanju prebijem noč pod milim nebom. Zato si je rajši drznil vdreti s silo v tisti grad. Grad je bil velika stavba, zmes mračnosti in veličine, in eden tistih, ki so tako dolgo mrko gospodarili po Apeninih. Po vsem videzu je bil grad začasno in prav pred kratkim zapuščen. Nastanila sva se v eni izmed najmanjših in najskromnejše opremljenih soban, ki je bila v oddaljenem stolpiču poslopja. Njeno okrasje je bilo bogato, vendar razpadajoče in starinsko. Stene so bile prevečene s preprogami in pokrite z mnogoterim in raznolikim orožjem, vmes pa z mnogimi zelo živimi sodobnimi slikami, ki so bile v okvirih iz težkih zlatih arabesk. Za te slike, ki niso bile razvešene zgolj po glavnih stenah, ampak po vseh kotih, ki jih je svojevrstno čudni način zgradbe izobilil, za te slike sem se jel — morda zaradi začenjajoče se vročičnosti — silno zanimati. Tako sem velel Pedru, da je zaprl težke oknice — saj je bila že noč — prižgal sveče velikanskega svečnika, ki je stal ob zgornji moji postelji, in na široko razgrnil resaste zavese iz črnega baržuna, ki so obdajale posteljo. Želel sem to zaradi tega, da bi če že ne zaspal, pa vsaj gledal podobe in prebiral knjižico, ki sem jo bil našel na podzglavniku in v kateri je bila ocena in popis podob.

Dolgo, dolgo sem čital — in pobožno, pobožno sem strmel. Naglo in lepo so minevale ure, in že se je bližala pozna polnoč. Položaj svečnika mi ni ugajal, in ker nisem maral buditi slug, sem s težavo iztegnil roko in ga postavil tako, da je svetloba bolj polno padala na knjižico.

To dejanje je imelo čisto nepričakovan učinek. Žarki mnogih sveč so osvetlili del zidu, ki je bil dotlej v temi. In ugledal sem v tej svetlobi sliko, ki je prej nisem bil opazil. Bila je podoba mladega dekleta, ki je vprav dozorevala v žensko. Urno sem pogledal podobo in potem zaprl oči. Zakaj sem to storil, mi izpočetka samemu ni bilo jasno. Toda ko sem tako mežal, sem v duhu iskal razlog, zakaj sem zamežal. Bil je nehoten gib, da bi si pridobil časa za misel — da bi se prepričal, ali me ni varal pogled — da bi pomiril in ovladal domišljijo za bolj trezen in siguren pogled. Že čez malo trenutkov sem spet mirno zrl v podobo.

Da sem sedaj videl pravilno, nisem mogel niti hotel dvomiti; zakaj prvi sij sveč, ki je vztrepetal na platnu, je pregnal, tako se mi je zdelo, sanjavo otrplost, ki se je lotevala mojih čutov, in me takoj vzdramil v budno življenje.

Podoba je kazala, kakor sem dejal, mlado dekle. Predočevala je le glavo in doprsje po načinu, ki so ga imenovali vignette. Lehti, prsi in celo konci blestečih las so se neopazno prelivali v nejasno, a globoko senco, ki je tvorila ozadje slike. Okvir je bil ovalen, bogato pozlačen in okrašen z drobnimi moreskami. Kot umetnina ni nič moglo biti bolj občudovanja vredno ko ta podoba. Vendar me pa nikakor ni mogla niti izvršitev dela niti nesmrtna lepota obličja tako nenadno in tako močno prevzeti. Najmanj pa še seveda to, da bi mi domišljija, vprav prebujena iz polsna, zmotno prikazala obličje žive osebe. Uvidel sem takoj, da je posebnost potez ter načina izvršitve in okvira morala nemudoma

pregnati vsakršno takšno misel in mi zabraniti, da bi me taka misel le za hipec prevzela. Razmišljajoč resno o vsem tem, sem vztrajal morda celo uro napol sede, napol naslonjen s pogledom, prikovanim v podobo. Nazadnje sem spoznal pravi vzrok tega učinka in omahnil vznemirjen v posteljo. Dognal sem, da je ves čar slike bil v popolni življenjski sličnosti izraza, ki me je izprva prestrašil, nato pa zmedel in prevzel. Z vdano in spoštljivo plahostjo sem pomeknil svečnik v prvotni položaj. Ko sem si tako zakril vzrok svoje silne presunjenosti, sem hlastno pograbil knjižico, ki je razpravljala o slikah in njih zgodovini. Poiskal sem številko, ki je označevala ovalno podobo, in tamkaj čital tele nejasne in čudne besede:

«Bila je dekle najnenavadnejše lepote in prav tako ljubka kakor živahna. In zlobna je bila ura, ko je videla in vzljubila slikarja in se z njim poročila. On strasten, neugnan, preprost in trd, je imel že nevesto v svoji Umetnosti; ona, dekle najnenavadnejše lepote in prav tako ljubka, kakor je bila polna radosti; sam sijaj in smehljaj in vesela ko mlada srnica; in ljubila je sleherni stvar, a mrzila in sovražila edino le Umetnost, ki ji je bila tekmovalka; in bala se je samo palette in čopičev in drugih zoprnih priprav, ki so ji kradle obličje ljubimca. Bilo je nekaj groznega za to plemenito bitje, ko je slikar izrazil željo, da hoče naslikati tudi svojo mlado nevesto. Toda ona je bila vdana in poslušna in ponižno je presedela tedne in tedne v temni, visoki sobi v stolpiču, kamor je svetloba le po malem od zgoraj padala na blede platno. Toda on, slikar, slavohlepen, se je zavzel za svoje delo, ki je raslo od ure do ure, od dne do dne. In bil je strasten, neukrotljiv in zlovoljen mož, ki se je pozabljal v sanjarjenju; tako ni mogel uvideti, da je svetloba, ki je tako strašno padala v samotni stolpič, kradla zdravje in duha njegove neveste, ki je koprnela zgolj po njem. Vendar pa se je smehljala dalje, smehljala kar naprej brez pritožbe, zakaj videla je, da je slikar (ki je bil zelo slaven) našel v svojem delu vnemo in žgočo radost in delal noč in dan, da bi upodobil njo, ki ga je tako ljubila, ki pa je vsak dan bolj slabela na duhu in telesu. In res je vsakdo, ki je pogledal podobo, govoril tiho o njeni sličnosti kakor o velikem čudežu in nič manjšem dokazu slikarjeve umetnosti in njegove globoke ljubezni do nje, ki jo je naslikal tako neznansko lepo. Ali nazadnje, ko se je delo bližalo koncu, ni smel nihče več v stolp; zakaj slikar je postal divji v razvnetosti svojega dela in je le redkokdaj odvrnil svoj pogled od platna, tudi toliko ne, da bi pogledal obličje svoje žene. In ni mogel videti, da so barve, ki jih je nanašal na platno, bile pobrane z lic nje, ki je sedela kraj njega. Ko je minilo že več tednov in ni bilo treba nič drugega več kakor ene same poteze še okoli usten in ene rahle barvice na očesu, je duh gospe iznova vzplapolal kakor plamen v svetilki. In potem je bila poteza narejena in barvica nežno nanesena; in za trenutek je slikar obstal pred delom, ki ga je izvršil; toda takoj nato, ko je še strmel v podobo, je vzdrl in močno pobledel, se zgrozil in glasno kriknil: 'To je življenje samo!' Okrenil se je naglo, da bi pogledal svojo ljubljeno, — bila je mrtva!»

(Iz angleščine prevedel G. Petrišič.)

Lepota in resnica

Ali ima staro in novo pojmovanje lepote kaj skupnega.

Lepota je zelo individualen pojav, saj jo občutijo in pojmujejo različni ljudje različno, v resnici pa je imel ta pojem v vseh dobah in ima še dandanašnji pri vseh ljudeh nekaj skupnega. Kakor so si podobne slike človeka izza njegovih mladih let in njegove poznejše slike v starosti, tako si je vedno podobno tudi pojmovanje lepote. Okusi in nazori se menjavajo, kakor se menjavajo ljudje, toda lepota ostane zmeraj ista. To je tudi čisto razumljivo: če je že razlika v človeški miselnosti, če so že različna človeška plemena, potem je tudi pojmovanje lepote različno. Če tvorijo Evropec, Kitajec, Američan, Eskim hkrati tudi pojem «človek», potem si lahko mislimo, da imajo tudi njih občutki lepote nekaj skupnega.

Pojmovanje lepote je vitalni občutek, ki je tesno zvezan z resničnim človeškim življenjem. Profesor berlinske univerze dr. Maks Desser pravi v neki svoji razpravi o estetiki, da se pojmovanje lepote največkrat razvije iz potrebe po koristnem in prijetnem. Na hitri pogled se zdi čudno, da bi mogel biti tako senzibilen pojem, kakršen je lepota, odvisen od pojavov, ki so v zvezi z vsakdanjim, resničnim človeškim življenjem. Ali prav odtod tudi izvira ta druga potreba, da izboljšamo življenje, da čutilom in živcem pripravimo nekaj, kar jim bo bolj ugajalo.

V primitivnih časih se je človeku zdelo lepo tudi orožje iz navadnega, neobdelanega kamna. Vprašali boste, zakaj je kamen ugajal človeku. Odgovor je lahek: ker je bil kamen v tistih časih človeku posebno koristen, zato se mu je zdel tudi lep. Pozneje, ko so se člo-

Premična lutka iz starega veka, ki je kazala potrebne kretnje telesa za doseg pravih linij.

Mlada igralka iz leta 55. po Kr., ki stoji v posebno lepi ritmični pozi, kakršno vidimo tudi pri modernih balerinah.

veku potrebe povečale in se mu je razvila tudi moč presojanja, se je izpremenilo tudi njegovo pojmovanje lepote in prilagodilo življenju, bistvo in namen lepote pa sta ostala ista. Če to vemo, potem lahko razumemo, da so tudi v prejšnjih dobah poznali lepoto in jo pojmovali tako, da moramo še dandanes to pojmovanje respektirati. V stari Grčiji in v rimskem cesarstvu je bilo najmodernejšje posebljenje vsega lepega človeško telo, češ da v prirodi ne more biti nič lepšega od lepe ženske in pravilno razvitega moškega. V tem zmislu so ustvarjali čudovite kipe in obračali posebno veliko pozornost na telesno vzgojo. In tudi mi dandanes moramo priznati, da imajo umetniška dela iz tistih časov v sebi najvišje estetske momente, dasi se nam zdi, če jih gledamo, da je ta velika lepota sladostrastna in nekako razuzdana. Ljudje so tiste čase živeli precej brezskrbno, življenjski namen jim je bil, da uživajo v pijači, ženskah in veseljačenju.

Umetnost drugih dob, ki so bile bolj borbene in živahnejše in ki so že bolj stremile za delom, nam je ostavila umotvore, ki so gotovo lepi, vendar se njih lepota močno razlikuje od lepote iz grške dobe. Isto velja za moderni svet. Naše pojmovanje lepote ustreza našim prilikam, našim potrebam.

—r—

Glava olimpijskega igralca iz leta 450. pr. Kr.

Hiše ljubezni v Nigeriji

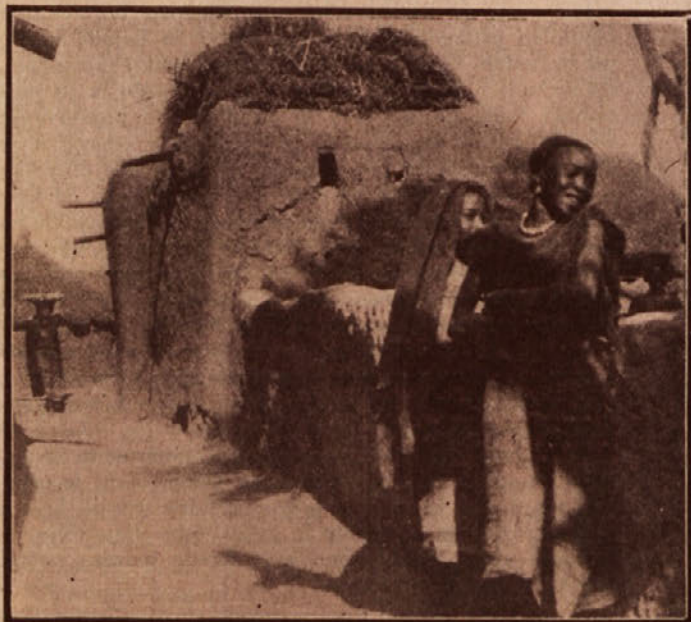
Civilizacija ima velikanske težave s črnimi plemen. Toliko da jih od-
vadi enega zla, že zajdejo v drugo,
še večje zlo. Čudno, da ima ta črni
svet nekakšen neodoljiv nagon za
uničevanje samega sebe. O ljudožer-
stvu se lahko reče, da je že kolikor
toliko iztrebljeno, res je tudi, da se
je trgovina s sužnji skrčila na mini-
mum, da je poganstvo zamenjano z
evropskimi religijami in da je hi-
giena pokazala prav čedne uspehe,
toda kar se tiče prostitucije, se civi-
lizacija ne more bogve kako pohva-
liti. Vzlic vsem preventivnim ukrepom
cvete prostitucija med črnimi
plemeni še nadalje.

Najeklatantnejši primeri prostitu-
cije se vidijo zlasti pri Zindrih v
Nigeriji. Res je sicer, da tudi Ka-
nuri, Djermi in Hausi vzgajajo svoje
hčere že od mladih nog za «večno
ljubezen», a nikjer ni tako obupnih
in hkrati tako lepih prostitutk kakor
pri Zindrih. K njim prihajajo tudi
dekleta iz drugih plemen, da se pro-
stituirajo in da kaj zaslužijo.

Zinder je kolonija in zamorska na-
selbina in je ondi promet precej ve-
lik, zato se je prostitucija tudi lahko
tako zelo razvila. V Zindru so po-
sebnosti hiše, kjer se mlade zamorke
vzgajajo za ta posel. Tem hišam pra-
vijo «hiša ljubezni», in jih je cela

Tip zindrske deklice.

Z nasmeškom na ustih preže na goste pred hišo ljubezni.

vrsta druga ob drugi. Ločijo se od
drugih javnih prostitutskih hiš po
tem, da v njih gospodar hiše ni ka-
varnar ali pa najemnik sob, ampak
družinski oče ali mati. Razen svojih
hčera ponujajo starši tudi «piščan-
čke», mlade deklice, ki jih dobivajo
iz okolice. Sicer so pa tudi hiše, kjer
dekleta samostojno «delajo». Zdru-
žijo se po dve, tri, najmejo kolibo
in preže pred njo na goste. Ko si
nekaj nahanjajo, se omože s kom, ki
nima hiše, toda svojega posla ne opu-
ste. Nasprotno, skupno z možem in
pozneje tudi s svojimi otroki osnu-
jejo novo hišo ljubezni. Tako pre-
haja ta obrt od matere na hčer, od
očeta na sina, in Zinder se vse bolj
širi v kolonijo prostitucije in seveda
tudi najnevarnejših veneričnih bo-
lezni.

E. B.

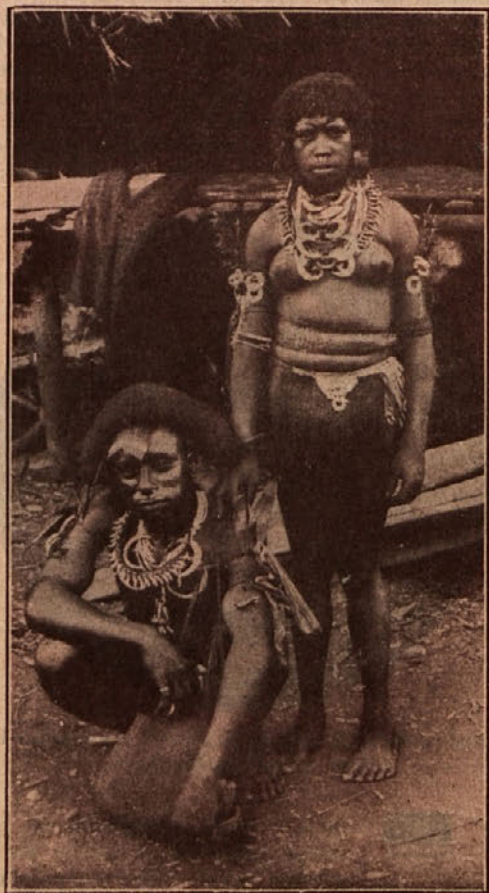
NOVA GVINEJA

Malo izprehoda po deželi Papuancev.

Za Grenlandijo je največji otok na naši zemlji Nova
Gvineja, ki leži severno od Avstralije. Dasi meri ta
otok več ko 800.000 km² rodovitne zemlje, vendar ni
uspelo civilizaciji, da bi se ondod tako uveljavila, kakor
se je celo v nedostopnih krajih v Afriki. Na vsej Novi
Gvineji je dandanes komaj 1000 Evropecev in okoli
700.000 Papuancev in drugih urojencev. Prebivalci Nove
Gvineje so silno divji in krvoločni, pa tudi zelo ne-
zaupljivi in potuhnjeni. Med njimi so Papuanci naj-

primitivnejši, pa tudi najkrvoločnejši. Do pred kakšnimi
desetimi leti so bili oni prava nevarnost ne samo za
Evropece, ampak tudi za vsa okoličanska plemena, ker
njih ljudožerskega nagona nič ni moglo brzdati. V ob-
morskih krajih je sicer ljudožerstvo pri Papuancih že
čisto izkoreninjeno, toda v bolj oddaljenih krajih žive
še zdaj Papuanci, katerim je človeško meso prav po-
sebnostna hrana. Najhujši ljudožerci so na malem
otoku Vatunu v Bismarckovem arhipelu, ki je sestavni

del Nove Gvineje. Zaradi obilnih koralskih skladov se patrolnim čolnom in brodovom ni mogoče približati temu otoku, zato počenjajo prebivalci še naprej najhujše zločine, da zadovolje svojim ljudožerskim nagonom. Papuanci z otoka Vatuna zahajajo na bližnje otoke ali pa na samo Gvinejo in tu na zelo spreten način napadajo ali pa zablajo prebivalce drugih pokrajin v svoje čolne. Pobijanje teh nesrečnikov jim je hkrati tudi verska slovesnost, ki se ne more opraviti

Tipična Papuanca.

brez svečenikov. V svetišču, prostrani in podolgovati kolibi, je največja slovesnost takrat, kadar v njem koljejo te ljudi. Včasih so gostije s človeškim mesom trajale po več dni, dandanes pa se opravljajo, kolikor so se še ohranile, z veliko naglico in brez tistega peklenškega krika in stoka nesrečnih žrtev.

Preden so prišli Evropeci na Novo Gvinejo, so bila v posameznih mestih pri Papuancih celo posebna tržišča s človeškim mesom. Mesarji so v košarah iz protja prinašali »lepo prirejenega« človeka in sekali, kakor je kateri kupec želel, od stegna, prsi ali pa pleč. Za meso pa so dobivali v zameno drugo blago.

Življenje sedanjih Papuancev je še precej primitivno. Hiše imajo zgrajene na kolih, po navadi kraj reke ali pa morja. Znotraj so precej prostorne, strehe pa pokrite s palmovimi listi, ki ne puščajo dežja. Prebivalci

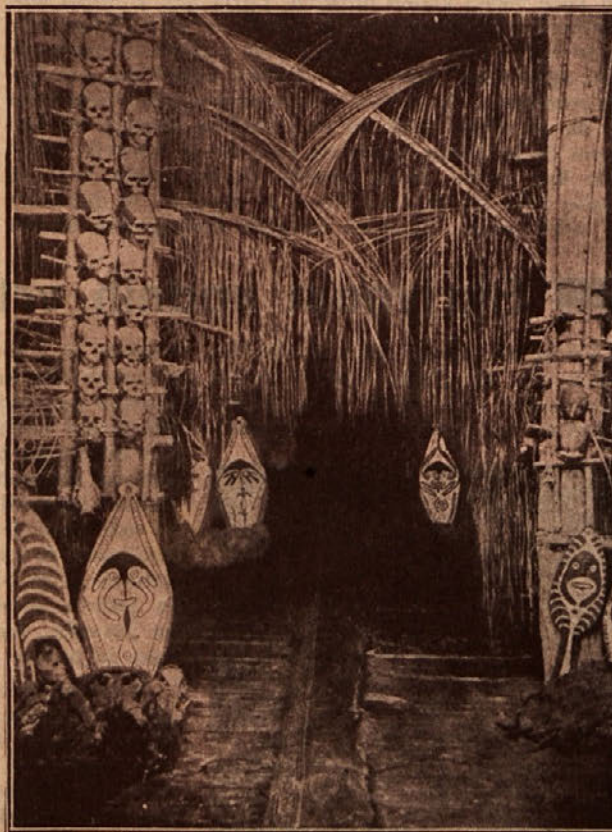

Prizor iz verske slovesnosti na Novi Gvineji.

ponajveč pasejo lenobo, spe ali pa polegajo v senci in hladu. Zadnji čas so se le malo navadili na poljska dela, prej pa niso mislili na drugo kakor na gostije in kje bi dobili kaj človeškega mesa.

Razen tega imajo še neko drugo grozovito navado: da ubijajo stare ljudi. Papuanci pravijo, da človeku ni treba več živeti, kadar se postara, češ da ni za nobeno rabo več, zato stare ljudi kar žive zakopavajo. Ko jih zaspejo z zemljo, rajajo, plešejo in skačejo po grobovih.

—r—

Notranjost svetišča, ki je okrašena s človeškimi lobanjami.

Preprosta kletka za kralja kač. Vanjo denejo katerokoli domačo žival za vabo. Ko boa zapazi žival, se splazi v kletko, požre plen in ne more več iz nje, ker se mu je trebuh preveč napel.

Najnevarnejši lov na svetu

Pri lovu na tigre, slone, leve in druge divje zveri se lovec, že ko se ravna na lov, zaveda nevarnosti in se lahko pripravi na obrambo. Pri lovu na kače pa mora biti pripravljen na iznenadenja. Razen tega tudi ni lov na kače vselej enako nevaren. Lovci kač v Indiji laže ujamejo velikanskega kralja kač kakor naši Hercegovci, ki se tudi precej ukvarjajo s tem čudnim in nenavadnim opravilom, malega »poskoka«, kakor mu pravijo. Če pomislimo, da je kača morda najbolj omražena žival in da je veliko ljudi, ki se s studom obrnejo od nje, samo če jo vidijo, potem se nam bo to opravilo zdelo šele kaj čudno. Neka nemška tvrdka plača baje za vsako kačo po 25 dinarjev, a 25 dinarjev je dandanes že velik denar, zlasti za ubogega Hercegovca. Kmetu

je treba ujeti samo nekaj kač, pa ima v hiši 100 kilogramov žita.

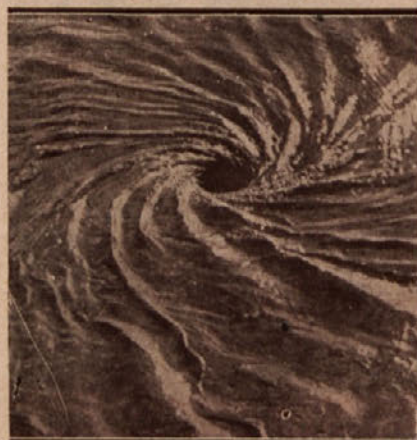
V Indiji bivajo posebni lovci na kače, ki zalagajo s temi plazilci razne zoološke vrtove in znanstvene zavode na svetu. Ti lovci love ponajveč velike kače, ki se imenujejo boa. Te kače love na poseben način. Blizu kačjega skrivališča privežejo pujska, janjčka, zajca ali pa kakšno drugo žival. Boa začuti plen in se tiho priplazi do živali in jo požre, toda ta založaj mu prinese smrt ali pa robstvo. Ko boa žrtev požre, ga tako napne, da se ne more premakniti, a preden prebavi plen, mine 4 do 5 dni. Ves ta čas je boa len in se ne more braniti. To priložnost izkoristi lovec in se mu približa s kopiko, ki je narejena nalašč za ta lov, pa ga zagrabi za vrat. Ko že govorimo o tem kraju kač, naj omenimo še to, da boa prekosi v stradanju vse znamenite umetnike stradance, ker mu takšna južina potem zadostuje za pet sto dni. Strupene kače, ki žive v Hercegovini in ki jim narod pravi »poskok«, »crnostrijek«, »plovostrijek« itd., lahko strpe brez jedi tudi do dve sto dni!

Ko se kača nažre, je lena in jo človek z navadno kopiko lahko naredi neškodljivo.

Skrivnost vodnih vrtincev

Krnice ali vodni vrtinci se zde človeku, če jih gleda, vedno nekam skrivnostni, najsi bodo veliki in nevarni ali pa majhni in brezpomembni.

Vrtinec pod ekvatorjem.

Vsakdo je gotovo že kdaj opazoval drevesne liste, kadar raztreseni počasi plavajo po vodni površini. Zviškoma jih zgrabi nevidna sila in jih začne vse hitreje in hitreje gnati v mrežo vrtinca, da ondi brez sledu izginejo. Takšni lijakasti vrtinci, ki se delajo v vodi pred jezovi in nad vodnimi kotlinami, še niso tako nevarni. Toda vrtinci, ki se delajo po večjih rekah in jezerih, so dostikrat silo nevarni za plavača, ker ga lahko potegnejo vase in požro.

Malokdo ve iz lastnega opazovanja ali pa iz knjig, da so ti »prosti vrtinci«, kakor jim znanstveniki pravijo, podvrženi določenim prirodnim zakonom. Raziskavanja vodnih vrtincev po raznih krajih sveta in njih fotografski posnetki so spravili na dan marsikaj zanimivega. Tako so učenjaki ugotovili, da polje voda pri vseh prostih vrtincih južno od ekva-

torja v smeri kazalca na uri, pri vrtincih južno od ekvatorja pa v nasprotni smeri, kakor se pomika kazalec na uri. To dejstvo potrjujejo naši dve sliki, ki sta bili v ta namen posneti na obeh straneh ekvatorja.

Vrtinec nad ekvatorjem.

Prva slika, ki je bila posneta v nekem vodnem rezervoarju na Novi Zelandiji, kaže, kako polje voda tega vrtinca v smeri kazalca na uri. Na drugi sliki, ki je bila napravljena v Škotski, se pa prav tako dobro vidi, kako polje voda v vrtincu v nasprotni smeri, kakor se pomika kazalec na uri.

Na osnovi teh raziskovanj so učenjaki ugotovili, da vpliva vrtenje naše zemlje na smer planja teh vodnih vrtincev na severni in južni poluti in da je planje vrtincev v obeh primerih odvisno od vrtenja zemeljske oble.

Umetnost in lepota jahanja

Jahanje velja navzlic avtomobilu, kolesu in letalu še vedno za najlepši sport, pri katerem človek lahko najbolj pokaže svojo eleganco, gibčnost in spretnost.

Kdor je kdaj videl slavne kozaške džigitovke, se je moral zares čuditi lepoti in nenavadni umetnosti jahanja. Kozaki so pravi umetniki v jahanju, še veliko večji kakor ameriški cowboys, ki smo jih že pogosto občudovali na platnu.

Te lepote in čara jahanja pa ne more popolnoma občutiti človek, ki ni nikdar sedel na hrbtu konja, kadar drevi v najhujšem diru. V takšnih trenutkih, ko leti človek hkrati s konjem, ga prevzame nekakšna čudna razposajenost, vsled česar jahalec dostikrat tudi kar zakriči ali zavriska.

Po vsem svetu obračajo na jahanje prav posebno pozornost. Tako morajo biti na primer igralci «pola» (neka vrsta hokeya na konju) izvrstni jahalci, ker je sicer vsak uspeh

Zgoraj na levi:
Igra «polo» zahteva od igralca, da je imeniten jahalec.

Zgoraj na desni:
Ameriška policija se uri, da s konja, ki gre v lahnem diru, sname jahalca ali pa jahalko.

Spodaj: *Indijska igra na konjih.*

nemogoč. Tudi naši sinjski alkarji morajo biti zelo izurjeni jahalci, če hočejo zmagati v tej tradicionalni igri. Policaji na konjih so po vsem svetu dobri jahalci, posebno še v Ameriki, kjer so pravi akrobati na konju; to pa največ zato, ker imajo po plantažah dostikrat opravka z razbojniki, ki so pravi umetniki v jahanju.

Najboljše in najizurjeneje jahalce pa vidimo najlaže po cirkusih. Cirkus Kludský in Gleich je imel skupine jahalcev, ki so delale prave ču-

deže na konjih. Skakali so na konja in z njega, ko je bil v najhujšem diru, tudi po več jahalcev hkrati se je spravilo na konja, ki je dirjal, in počenjalo na njem razne umetnije. Res da je umetnost teh jahalcev v mnogočem odvisna od dresure konja, vendar je pa akrobatsko jahanje vedno ena izmed najlepših in najzanimivejših točk cirkuskega sporeda. Vse to nam samo potrjuje, da mora biti dober jahalec vedno tudi nekoliko akrobata in pravi sportnik.

D.

ILUMINACIJA POD MORJEM

Kako čaroben je pogled po gladini reke ali morja, kadar gledamo ponoči ladje in čolne, okrašene s svetilkami ali pa z lampiončki v različnih barvah. Toda vso to lepoto še presega razsvetljava na morskem dnu. Tudi tu je vse polno svetilk, in sicer živih svetilk. V morskih globinah živi namreč vse polno čudnih živali, ki razsvetlujejo temo oceanskih globin.

Nekdaj to ni bilo znano ne učenjakom ne neustrašenim brodarjem in ribičem, ker ni bilo pomočkov, s ka-

terimi bi se dalo do teh morskih predelov. Dandanes pa je že mogoče s pomočjo raznih naprav pregledati tudi največje morske globine. Tako zdaj vsaj vemo, da se svetijo gruče koral kakor bengalični ogenj, da se razne morske živali svetijo s slabotno skrivnostno svetlobo, da se svetlika vsak črv v zelenkastem sijaju, da so sepije videti, kakor bi bile okrašene s svetlimi rubini.

In kaj šele kadar naletimo na bolj razvite, večje morske ribe, takrat šele strmimo nad podmorsko iluminacijo,

ki nam jo one nudijo. So ribe, ki se svetijo, kakor bi imele na glavi električne reflektorje, druge mečejo svetlobo iz svojih oči, tretje kakor bi nosile Diogenovo svetilko na izrastku vrh glave. In tako naletimo v morskih globinah na čarobne osvetlitve v raznih barvah.

In pa na kakšne čudne oblike naletimo šele pri morskih prebivalcih. Srečali bomo n. pr. neko okroglo žival, ki kakor začudena gleda s svojimi okroglimi očmi in nas po svoji obliki spominja na glavo, kakršno

Ribe, ki se svetlikajo v morju kakor majhne žarnice.

ima svinja. To je posebne vrste riba, ki prej in potlej ni takšna, ampak se tako napihne le, kadar zagleda pred seboj sovražnika, samo zato, da bi bila videti strašnejša. Tako napihnjena lahko plava po morski površini kakor žoga. Ko pa izpusti zrak, se spet potopi v morskno globočino.

Če se vozimo z ladjo in gledamo po mirni, ravni gladini Sredozemskega morja, vidimo večkrat, kako se nenadoma požene iz vode v zrak lepo pobarvana riba, temna ali pa rdeča, in leti po zraku s prhutajočimi plavutami, potem pa zopet izgine v morje. To so «leteče ribe», ki beže pred delfinom ali pred kakšno drugo večjo, nevarno morskó živaljo. Ali razen teh manjših «letečih rib» skriva morje tudi veliko večje ribe, ki, če ne lete, pa vsaj lahko skočijo več ko dva metra visoko v zrak, nakar se spet vržejo na glavo v morje. To je tarpon, riba, ki je večkrat do dva metra in več dolga in do sto kilogramov težka.

-r-

Riba, ki se napihne in nasrši, da bi prestrašila svojega sovražnika.

Nevidni človek se nam obeta

Dandanes moramo že verovati v vizionarstvo fantazije posameznih umov. Najboljši dokaz za to nam je Jules Verne. Njegove utopistične ideje so dandanašnji že močno uresničene. Zato verujemo tudi v zamisel kakšnega Wellsa ali Edgarja Gren-

sona, ki je objavil v enem svojih romanov čisto natančen načrt za uresničenje grandioznega kemičnega dela. Tudi pred njim so bili že ljudje, ki so v svoji domišljiji zamislili posamezne osebe, ki so imele to lastnost, da so se naredile nevidne, kadarkoli se jim je zazdelo, a Grenson je s svojim romanom prekosil vse dosedanje fantazije.

Leta 1997. je neka gospa Hall neko popoldne strahovito zakričala, ko je videla, kako so se vrata njene sobe odprla in kako je vstopil — služabnik z okusno serviranim čajem. Služabnik je sedel na mizo, en fotelj se je primaknil bliže k nji, in hkrati se je zaslišal čuden glas: «Izvolite, go-

spa Hall, danes smo pa res zaslužili, da pijemo dober čaj. Naš načrt nam je uspel!» Gospa Hall je spoznala glas svojega soseda dr. Cronleya. In res je dr. Cronleyu uspelo, da je s svojim mladim asistentom napravil neko žarečo kemično zmes, s pomočjo katere se človek lahko naredi popolnoma nevidnega.

Zanimivo je, da je sam avtor te fantazije, Grenson, tudi kemik. On trdi, da utegne doseči čisto povoljne uspehe. Njegov roman in načrt sta tako zanimiva, da mu je neka družba ponudila, da sname nevidnega človeka za film. Grenson zato zdaj neumorno dela, da bi vsaj v filmu ustvaril nevidnega človeka.

-r-

Edgar Grenson neumorno dela v svojem laboratoriju.

Skrionoštni dr. Kamp in Flora po scenariju za nov film.

Skupina lepih kopalk v Crikvenici.

Pojdimo v prirodo!

Tudi v tistih zlatih časih pred vojno so prirejali naši očetje piknike in izlete v prirodo, toda ti izleti so bili skoraj vselej združeni z veseljačenjem. Le malo je bilo tistih, ki so znali ceniti lepoto in vrednost prirode brez janjčka, pečenega na ražnju, in brez hladilne pijače. A kakor se je po vojni vse izpremenilo, tako se je tudi značaj teh izletov po vojni čisto predrugačil. Bučno in zaprašeno mestno življenje je vzrok, da organizem nagonsko zahteva izpremembe in razvedrila, zato so zadnja leta postali izleti in tako imenovani weekendi priljubljena zabava vsega sveta. Neglede na to, ali gre človek v gore, v gozd, na morsko obalo ali pa na breg reke, je dobro, da vsaj za en dan pobegne iz mesta in mestnega življenja. Skoraj vsako mesto ima že svoje izletne točke, kamor hite ob nedeljah in praznikih velike množice delavskega in uradniškega sveta, da ondi prežive dan od jutra do večera.

Vsakdo kolikor toliko pozna ugodni vpliv prirode na človeško dušo, zdaj so pa angleški higieniki in psihologi

ugotoviti še eno važno činjenico pri izletnikih. Oni pravijo, da so vse tiste zakonske dvojice, ki gredo ob nedeljah na izlet vsak na svojo stran, za 90 % srečnejše od tistih, ki se tudi v prirodi kažejo kot zaljubljene

Tudi jesensko solnce vam porjavi kožo.

V prijetnem jesenskem solncu.

dvojice. Ločitev za 10 ur, potem eventualne ljubosumnosti in očitki vesti, pa tudi priroda sama store, da sta zakonska druga zvečer veliko ljubeznivejša drug proti drugemu, kakor kadar sta po ves dan skupaj. Zato je, pravijo, na Angleškem že precej zakoncev, ki ne hodijo več skupaj na weekend, ampak jo ubere kar lepo vsak na svojo stran. Tako delajo baje že tudi Dunajčanje, v Berlinu pa so menda že izletišča, kamor mož in žena niti ne smeta skupaj. Nam, ki tega nismo vajeni, se zdi to na hitri pogled nekam čudno, če pa pomislimo, da so v zakonu neogibno potrebne izpremembe, bi morda ne bilo napačno, ko bi tudi mi to poizkusili, da bi videli, ali se bo zakonsko življenje s tem kaj popravilo ali ne.

(Roman rodbine. Spisal Klabund. Poslovenil Vladimir Levstik. Izdala založba 'Evalit'.)

Zgodovina španske rodbine Borgia, ki je dala svetu nekaj cerkvenih dostojanstvenikov, med temi dva papeža, izmed katerih je bil eden Aleksander VI., oče vojskovodca Cezarja Borgije in krasotice Lukrecije Borgije, te slavne, zloglasne rodbine, ki je sredi najvišjega sijaja renesance z redkim preziranjem vsakdanje morale zapredala ves tedanji svet v mreže svojih gospodovalnih načrtov — ta zgodovina je bila pesnikom in pripovednikom od nekdaj

priljubljena snov. Nekateri so z bolno domišljijo oživilji početje Aleksandra VI., tega «nesvetega očeta» vseh kristjanov, ki mu zgodovina očita svojtopašje in še marsikaj, legenda pa celo krvoskrunstvo z rodno hčerjo (in še marsikaj: malo znani Klinger, zastopnik nemškega «Sturmunddranga», ima v svojem «Favstu» celo prizor, kjer se mnogostranski papež nemoralno loti nedolžnosti samega živega vruga, in mu Mefisto v razumljivem silobranu zavije vrat!). Drugi so se oklepali Cezarja Borgije, slavnega kondotijerja, «vladarja» po Macchiavellijevem idealu, brezvestno doslednega gradilca oblasti, ki ga zgodovina obtožuje mnogih krvavih dejanj, legenda pa nešteti zavratni umorov in razuzdanega življenja z lastno sestro. Tretje je mikala postava Aleksandrove hčere in Cezarjeve sestre Lukrecije, ki jo zgodovina in legenda zapletata v vso temno zgodbo borgijskih dejanj in o kateri vemo, da je nazadnje umrla kot čednostna vojvodinja ferrarska...

Mnogi so ob teh osebah poizkušali svojo moč, vsak po svojem načinu. Ta je hotel biti od sile objektivni in je s tem oropal figure vseh njihovih pravih dimenzij; oni je prenapenjal, obtoževal in delal n. pr. iz Aleksandra VI. prototip papeža vobče, kakor da bi ne bila zgodovina Petrove stolice polna primerov vzvišene kreposti; tretji se je spet lotil nehvaležne naloge, da bi predelal pisano rajsko ptico Lukrecijo v romantično golobico. In tako nas vsa ta dela ne zadovoljujejo, ker jim manjka ti stega, kar je važnejše od gole zgodovinske zanesljivosti: višje, člove-

ške, pesniško dojete resničnosti in prepričevalnosti.

Izmed vsega, kar je bilo kdaj napisanega o Borgijcih, je s tega vidika najpomembnejši in najdragocenejši roman «Borgia», delo genijalnega, prerano umrlega nemškega poeta Klabunda (* 4. XI. 1890. v Crossenu ob Odri, † 14. VIII. 1928. v Davosu). Ta kratki, vsebinsko pa neizmerno bogati roman, ki nam ga je založba «Evalit» podala v izvrstnem Levstikovem prevodu, je vprav klasičen primer, kako more tisti, kdor zna, samo s pesniško intuicijo oživiti dobo in ljudi. Klabund se od Borgijcev ni odmaknil v predpisano «distanco», ampak se jim je kot pesnik vroče in čuteče približal. Njegov roman je podoben vrsti monumentalnih fresk, na katerih vidimo Borgijce v vsej njihovi dobri in zli veličini, obenem pa v popolni človeški prepričevalnosti. Ta avtor ne obtožuje niti ne opravičuje, čeprav ne pušča dvoma o visoki nrvstvenosti svojega pogleda; ta avtor samo približuje, odkriva, tolmači in ponazarja, in prav s tem daje bralcu globlji, pretresljivejši in trajnejši dojem od vseh svojih prednikov. Niti suh zgodovinar ne more prebrati Klabundove knjige (v kateri bo vsekako tu pa tam popravil dejstva), ne da bi poživil in obogatil svojo sliko o eni izmed najzanimivejših skupin zgodovinskih ljudi.

Slovenski bralci, ki so dobili o tem predmetu že nekaj manjvrednih del v roke, se bodo čutili založbi «Evalit» za to vsebinsko in oblikovno krasno, kleno, zgoščeno knjigo velike dolžnike. Vsekako bodo pa radi pritrtili založnici, ki sama opozarja, da «Borgia» ni povest za mladino...

Razgovor ob pričetku sezije 1934/35

Točno ob dogovorjeni uri je že privihrala k vходу svetišča Talije sloka postava višjega režiserja Osipa Šesta, ki tačas opravlja funkcijo direktorja drame. Prožen, neumoren, duhovit, vedno vzpet in očividno temeljito spočit, me je moj prijatelj povedel v svojo delovno sobo. Kar brž sva pričela.

«Prosimo za kratek počitniški film!»

«Po 252ih predstavah lanske sezije, rekordne po naporih in uspehih vsega ansambla, me je gnalo venkak

v gluho samoto. Na slavnem gradu Draškovec (iz leta 1453.) med Kostanjevico in št. Jernejem na Dol., kjer so kumovali in preganjali zverjad še prijatelji Celjani, sem se to pot pripravljaj za bodočo sezijo, prebiral dramska dela, bil en teden v Monakovem, prisostvoval 'Festspielom', videl na odru Marijo Stuart, Riharda III. in nekaj sodobnega teatra. Skoraj zanimivejši pa je bil politični teater Nemčije.»

«Kaj pa naklepi za sezijo 1934/35?»

«Repertoar je do malenkosti perfekten. Izhajališče mu bo slovenska in slovanska dramatika. V načrtu je izvedba celotnega cikla Cankarjevih del in realizacija 'Revije slovenske dramatike od prvih početkov do danes' tekom štirih do petih sezij z zaključitvijo v letu 1938/39 ob 20letnici Cankarjeve smrti. Torej nekaka dramska petletka. Poleg te idejne smeri slovenske drame bo zastopana vsa druga literatura z večjimi in velikimi deli. Brezdvomno pa bo moralo vodstvo drame dajati tudi lažje komade v repertoar, saj še vedno pogubonosno preži na naš obstoj neovrgljiv denarni memento.»

«Kako so zastopani posamezni avtorji?»

«Slovenska dramatika takole: Br. Kreft: 'Kreature', medvojna dramska slika, Jože Vohrgerar

je iz svoje štalice pripeljal 'Zlato tele' v Skrbinskih režiji, Pavel Golia je najavil svojo dramo s še ne določenim naslovom, po dolgoletnem molku se je oglasil naš znani novelist dr. Ivo Sorli in uprizorimo njegove 'Divje ognje', družabno dramo.

V omenjenem ciklu Cankarjevih del pridejo kot prvi na oder Cankarjevi 'Hlapci' v Debevevi režiji s Skrbinskom kot župnikom in Cesarjem kot Kalandrom.

V pregledu slovenske dramske produkcije za 'domačo uporabo' bo kot prvi uvrščen zgodovinsko pomembni Linhartov 'Veseli dan ali Matiček se žen' v režiji Branka Gavelle, katerega smatram za enega najjačjih režiserjev francoskih klasikov, a tudi najmodernejše družabne drame. Anton Medved bo prikazan po enem delu, bržkone po 'Kacijanarju'.

Srbsko-hrvaška dela: Nikolajev: 'Na mnoga leta' (komedija), Mesarič: '... tudi v našem mestu' (komedija), Nusić: 'Uničena rodbina' ali 'Mister Dolar' (komedija), Miroslav Krleža: 'V taborišču', vojna drama najsilnejšega formata. Naš dobri znanec Feldmann ('Profesor žić') in Milošević ('Solnce, morje in ženske') sta tudi v evidenci repertoarja.

Čehi: Scheinpflugova: 'Gugalnica', veseloigra, v režiji Skrbinska in v obeh glavnih vlogah Medvedova in Juvanova.

Poljak Raort bo zastopan po senzacionalni satirični komediji 'Waterloo' v režiji Bratka Krefta.

Ruska dela: A. Tolstoj: 'Car Fjodor', historična drama (C. Debevec), Gogolj, najbrže z 'Revizorjem' (komedija).

Klasiki: Shakespeare: 'Rihard III.', zgodovinska drama (rež. O. Šest), v prevodu O. Zupančiča. S kreacijo Riharda III. proslavi Milan Skrbinšek svoj 20letni gledališki jubilej, ali 'Beneški trgovec' (režija O. Šest). Hofmannsthalova predelava Šotoklejeve drame 'Oedipus' se uprizori v preokrenjenem letnem gledališču v Tivoliju. Goldoni: 'Sluga dveh gospodov' v režiji Cirila Debeveca.

Francoska dela: Ed. Rostand: 'Orlić' (zgodovinska igra) v režiji O. Šesta, Achard: 'Migo, dekle z Monparnassa' z Danešem v glavni vlogi. Besier: 'Sovražnik ljubezni', komedija (režija C. Debevec), in Galsworthy: 'Rodbinski oče', komedija (režija Bratko Kreft). Strindberg: 'Velika noč' (drama), San Georges: 'Junak dneva' (komedija).

Nemška dela: Stefan Zweig: 'Siromakovo jagnje' (komedija), Wildgans: 'Dies irae' (tragedija), Zuckmayr: 'Cirkus' (drama), znan po 'Veselem vinogradu' deljeno lepega spomina. Stari dunajski prijatelj Nestroy bo pa skrbel za smeh v burki 'Zveplo, Olje in Cikorija'. Sledi Lengyel: 'Antonija' (režija Lipah), veseloigra prvega reda z Nablocko v naslovni vlogi.

'Kaj pa ansambl?'

Ozrl sem se na Rogozovo sliko na steni.

'Ostane neizpremenjen. Rogoz se po vsej priliki vrne na spomlad, stalno bo kot gost režiral dr. Branko Gavella. Dajali bomo med oznanjenim repertoarjem, katerega pač morejo izpreminjati višje sile, tudi dobre mladinske igre in na gledališko blagajno plodonosno vplivajoče komade.

Sezona se otvori s slavnostno predstavo 'Orlić' dne 22. septembra t. l., sledi 'Gugalnica', 'Hlapci', 'Migo', 'Antonija' in 'Waterloo'.

'Nekaj besed o 'Orliću', prosimo.'

'Ed. Rostanda 'Orlić', historična komedija v 6 dejanjih v sijajnem prevodu Frana Albrechta, bo v moji

režiji. Naslovno vlogo 'Orlić' (L'aiglon), nesrečnega sina Napoleonovega in kasnejšega vojvode reichstadtškega, igra Jan, znamenito vlogo seržanta Jeana Pierra Serafina Flambeaux Cesar, kneza Metternicha Levar. E. Rostand se je na slovenskem odru po zaslugi Putjate in Zupančičevega prevoda 'Cyrana' uspešno uveljavil. 'Orlić' je igra, polna zvoncev, udarnih verzov, nudi igralcu najvišje možnosti, sijajne vloge in je po svoji vnanji historično-heroični strani prava igra za odprto slavnostno predstavo. Vse tako imenovano 'napoleonstvo' preživlja v zadnji dobi neko osvežitev pod vplivom edicij St. Zweiga: Fouché in Ludwiga: Napoleon. Moja režija je zamišljena realistično-historično in so vse osebe prikazane tako, kakor so dejansko živele. Nastopil bo ves dramski ansambl. Večer obeta postati reprezentativen théâtre paré in naj bo elitni dogodek tudi za publiko, ki si jo kar želimo videti v frakih in golih ramenih. To spada k historičnemu ambientu 'Orlića'. Operni orkester uvodoma zaigra slavnostno uverturo Bizeta 'La patrie'.

V ravnateljevo sobo naznanjajo avdiience. Treba bo oditi. V hiši se vse giblje z mrzlično naglico. Skušnja sledi skušnji, seje, umetniški pomenki, vmes sitni poročevalci, in čez vse visi megleno septembrsko nebo, ki oznanja meščanu, dijaku, poslovnemu človeku, dami s promenade, da je konec poletne dremavice, da je prišel čas dela in da so se flirti, človeške usode in naši smehi preselili na vseobvladajoči oder, ki nam čudežno pomaga razbirati pretekli in sedanji čas. In kar bomo v slednjem sejali, bomo v bodočem želi.

'Na svidenje, prijatelj direktor! In hvala!'

'Na svidenje! In hvala!'

Ivo Peruzzi.

Literarni drobiž

Zanimivo je, da je postal pisatelj Upton Sinclair, avtor «Alkohola», guverner v Kaliforniji. Sicer pa niso politiki-književniki taka redkost. Herriot, Barthou in drugi uživajo prav lep sloves v književnem svetu.

Bernhard Shaw je napisal novo dramo «The Six of Calais», ki so jo nedavno prvič igrali v Londonu na prostem.

V Rimu delajo pod nadzorstvom Vatikana govoreči film o Jezusovem življenju.

Stefan Zweig je napisal nov roman o «Mariji Stuart». Njegov roman «Marija Antoinetta» filmajo v Hollywoodu.

V letu 1933. so imeli največ prevodov Italijani, in sicer 930. Za njo pride Francija s 662 prevodi, tretja pa je Rusija, kjer so preveli 659 del. Šele za temi državami pridejo Nemčija, Poljska, Španija, Češka, Anglija, Madžarska, Švedska, USA, Danska in Norveška. Največ prevodov glede na število prebivalstva ima še zmeraj Danska (240).

Nekaj imen iz moderne ruske literature

Po boljševiški revoluciji se je razdelila ruska literatura v dva tabora: na eni strani smo dobili sovjetsko literaturo, na drugi strani pa literaturo emigrantov, ki so šli, kakor Merežkovski in Ivan Bunin, v Pariz ali pa, kakor Ehrenburg, v Berlin.

Iz stare generacije ruskih naturalistov je ostal samo še Maksim Gorki, čigar moč še vedno ni izčrpana. Andrejeva ni več, Kuprin je utihnil. Dolgo časa se je zdelo, da ne bo nihče več nadaljeval ruske proze, ki je z Dostojevskim in Tolstim postala slavna po vsem svetu. Babel je čudovit v divjosti svojega azijskega kolorita, a njegova oblika je novela. Novelisti so tudi Ivanov, Nikitin, Pantelemon Romanov.

Sodobni roman je napisal šele Gladkov («Cement»). Leonid Leonov je napisal «Jazbec», zgodbo vstaje kmetov, ki so se oborožili in se kakor jazbeci skrivali po gozdovih.

Zanimiv ruski pisatelj je Ehrenburg. Nanj so postali pozorni po njegovi čudni, poduševljeni in nevarni ironiji njegovih «Pustolovščin Julija Jurenita». V «Trustu D. E.» je zgolj satirik. V tem delu opisuje, kako neki ameriški trust uničuje Evropo z bacili tifusa, propagando proti porodcu in letalskimi bombami. Napisal je dalje «Ljubezen Jeane Ney», ljubezen mlade Francozinje do ruskega komunista Andreja, ki ga usmrte kot roparskega morilca, kar pa v resnici ni. V «Rvaču» pa popisuje nesimpatičnega junaka Mihajla Sykova, parasita, lažnivca in fantasta. V tem Mihajlu je ustvaril nekaj podobnega, kakor je Gogoljev Čičikov.

T.

Indijanci pišejo romane

V Omahi, med rekama Missouri in Platte, imajo že od leta 1913. indijansko založbo. Tam je izšla istega leta prva knjiga, ki jo je kdaj napisal Indijanec, roman «Yuggle, the stream», legendaren popis tristoletnega življenja ob obeh «rekah očetov», kakor imenujejo Indijanci še dandanes reki Mississippi in Missouri. Njen avtor Alban Thorpe je bil eden prvih Indijancev z visokošolsko izobrazbo, ki so zdaj že v važnih državnih službah in so se nekako spoprijaznili s pronicanjem kulture belcev med Indijanci. Od leta 1913. je izdal Thorpe še celo vrsto knjig, ki se vse ukvarjajo z zgodovino

Indijancev v raznih dobah. V njih popisuje povečini propadanje «rdečih mož» pod jarmom belcev in njihove «hudičeve pijače».

Že dolgo indijanska založba v Omahi ni edina. Leta 1915. je ustanovil pisatelj Caye Stem, ki je tudi po materi Indijanec, indijansko založbo v New Yorku. Tudi pri njej se je Thorpe pridno udeleževal. V obeh založbah je izšlo do l. 1933. več kakor 30 zvezkov romanov in novel. Tudi Malvy Beechem, znana indijanska pesnica in novelistka, je prispevala nekaj del. Medtem je postalo čitanje indijanskih avtorjev v Ameriki moda in Thorpeja so dvignili med najbolj brane pisce. Ameriške založbe so se začele trgati za njegova dela in za nekaj časa so ljudje ob čitanju indijanskih povesti kar pozabili, da obstoji tudi indijansko pesništvo. Šele knjiga pesmi, pod psevdonimom «Redheart», ki je imela do lani naklado 180.000 izvodov, je opozorila Američane na vrednost indijanske lirike.

Zelo zanimivo je tudi, da so začeli Američani prav vneto brati biografije indijanskih vodij in da hero te biografije najbolj v pokrajinah, kjer prebivajo Indijanci še dandanes. Medtem se je tudi razvedelo, da je «Redheart», prej omenjeni indijanski lirik, napravil pod svojim pravim imenom Pat Ceffer celo vrsto takih biografij.

Skupaj z njim je izdal Allan Thorpe leta 1929. knjigo «Encyclopedia of Indian National-Arts», ki nam daje precej dober vpogled v indijansko narodno književnost. Znano je, da se indijanske narodne junaške pesmi in pravljice podedujejo le od ust do ust, in tako sta bila ta dva moderna Indijanca prva, ki sta narodno blago zbrala in napisala.

Prav zaradi tega so indijanski voditelji Cefferja in Thorpeja zelo napadali, ker so hoteli, da bi ostal indijanski narodni zaklad belcem skrit za zmeraj.

Zanimivega dela sta se lotila dva indijanska visokošolca, ki sta si zadala nalogo, da bosta zbrala vse knjige po svetu, ki pišejo o Indijancih, in jih komentirala. Potem mislita v večjem znanstvenem delu pokazati vse grehe belih «kulturonoscev» v Ameriki nad njenimi prvotnimi prebivalci in prvotno kulturo. Eden izmed njiju, Yal Harping, je predlanskim prepotoval Francijo, Italijo in Balkan, Poskus, ki sta se ga lotila, je zanimiv in daje dobre smernice vsem zatiranim narodom.

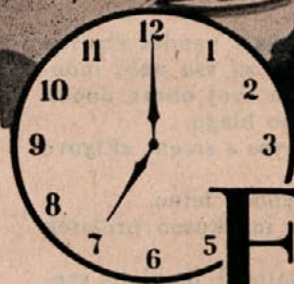
Literatura novega, omikanega rodu Indijancev je našla med Američani obilo navdušenih občudovalcev, čeprav je njen namen nedvomno ta, da bo s pisano besedo zavrgla propadanje Indijancev in teror, ki ga bela Amerika izvaja nad njimi s tem, da jim omejuje svobodo in gleda v njih neka manjvredna bitja. Vse kaže, da se bodo ti potomci nekdanj najdivnejših indijanskih plemen iznova začeli odločno boriti proti belcem, ki so jih docela izpodrinili, z najmodernejšim in najučinkovitejšim orožjem — s pisano besedo.

In tako se zdaj ločijo pota v novi indijanski literaturi. Razen plodov lepe književnosti, bogatih na mislih, čustvih in lepoti, nastopajo tudi bojna knjiga, pamflet in brošura. Sicer tudi indijanski intelektualci sami ne pripisujejo tem bojevitim delom posebnega uspeha in jih ne precenjujejo, toda že to je važno, da je kulturni razvoj omogočil izumirajočemu narodu delovanje na področju duševnega dela in da mu je pomagal poslati v svet znake svojega življenja. In svet, ki je smatral Indijance le še za muzejsko zanimivost, je bil presenečen, ko je videl, kakšno duhovno bogastvo so doslej skrivali. Po pravici lahko pričakujemo, da ti maloštevilni indijanski rodovi še ne bodo izumrli in da bodo dali njihovi sinovi še pomembne pisatelje in pesnike svetovni književnosti.

Moški so dobri opazovalci...

Z enim samim pogledom ugotove, če ima žena dober videz. Žene pa najprej vprašajo: Kaj samo stori, da je njena polt vedno tako lepa in čista? To je povsem preprosto: ona uporablja za nego kože vedno

ELIDA CREME

de chaque heure

Ogledala iz aluminija.

Doslej so mislili, da so srebrna ogledala najprimernejša, ker srebro najbolje odbija svetlobne žarke. V najnovejšem času pa se je pokazalo, da velja to pravilo le za vidne žarke svetlobe, medtem ko srebro vpije večino kratkih ultravioletnih žarkov. Zato so začeli v najnovejšem času uporabljati pri posebnih zvezdoznanskih poskusih instrumente z aluminijevimi ogledali, ker dajejo taka ogledala dosti čistejši in popolnejši spektrum v svojem ultravioletnem delu. Spektrogrami, ki jih dobimo s pomočjo takih aparatov, nam odkrivajo dosti novega in zanimivega o toplotnih in električnih svojstvih nebesnih teles. Tega raziskovalci pri prejšnjih poskusih s srebrnimi ogledali niso mogli opaziti.

Bencin je močnejši od dinamita.

Bencinski motor je najbolj ekonomičen. Že neznatne količine bencina zadoščajo, da razvijejo po izpremenitvi v paro in mešanjem z zrakom zaradi svoje eksplozivnosti neverjetno silo. Trak bencina, ki je tanjši od človekovega lasu, je vendar dovolj močan, da razvija v motorju trajno moč več konjskih sil. Izračunali so, da

je treba dinamita desetkrat več kakor bencina, da pod določenimi okoliščinami dosežemo isti učinek. Bencin ima razen tega še neko prednost pred dinamitom: po svoji volji lahko uravnavamo moč njegove eksplozije, medtem ko pri razstrelivih tega ne moremo doseči.

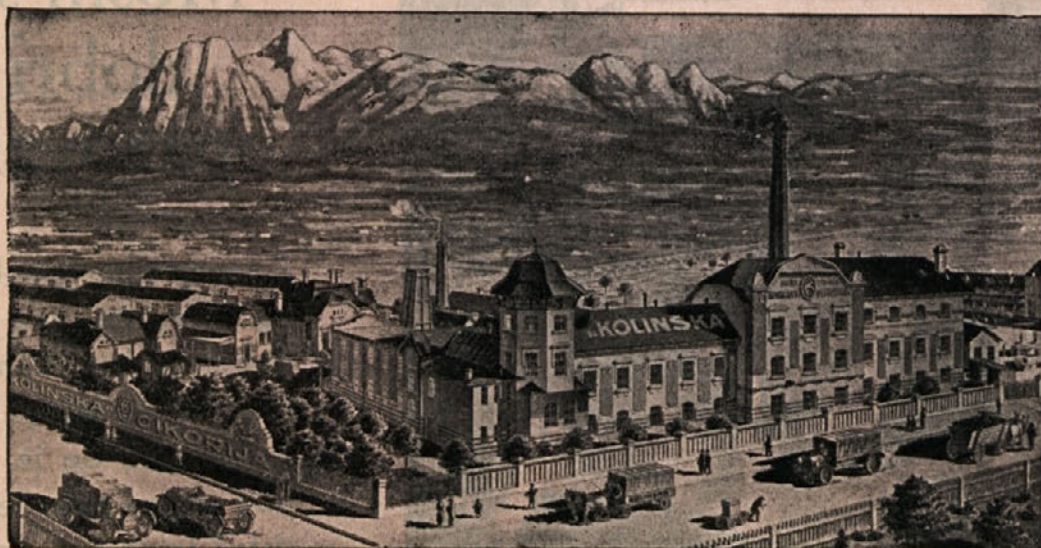
Delovanje sredobežne sile.

Pri rekordni vožnji avtomobilskega dirkača Malcolma Campbella, ki je dosegel hitrost nad 400 kilometrov na uro, se je nekemu fotografu posrečilo napraviti ostro sliko avtomobila. Pri natančnem merjenju na sliki so dognali, da se je premer kolesa povečal med vožnjo za 25 milimetrov. Vzrok temu pojavu utegne biti neizmerna sredobežna sila, ki deluje na kolo med hitro vožnjo.

Če še ne veš

Koliko stanejo moskiti.

Po neki ameriški statistiki lahko preračunimo vsote, ki jih izdajo vsako leto zaradi moskitov. Škoda na človeškem zdravju, ki jo prizadevajo malarija in druge bolezni, posledice moskitovega pika, znaša 600 milijonov dolarjev na leto. Sredstva, ki jih izdajo vsako leto za pobijanje teh komarjev (izsuševanje močvirij, polivanje s petrolejem, uničevanje z elektriko) vržejo lepo vsoto 160 milijonov dolarjev. K temu je treba prišteti še izdatke za mreže proti moskitom, prašek za uničevanje žuželk itd., pa tudi izgubo pri zaslužku zaradi bolezni, kar pa ni mogoče vsaj približno natančno oceniti, dasi je verjetno, da znaša skupna vsota več kakor vsi ti direktni izdatki. In to je samo v Združenih državah! Kaj pa ostali svet?

Če govorimo o napredku naše industrije, moramo v prvi vrsti spregovoriti nekaj besed o naši stari renomirani firmi: Kolinski tovarni cikorijske, d. d. v Ljubljani.

Že od leta 1909. naprej smo imeli priliko občudovati energijo, s katero se je to podjetje počasi, vendar sigurno razvijalo in po svetovni vojni z začetim delom vztrajno nadaljevalo. Bili so takrat težki časi za vso našo industrijo, vendar je Kolinska z marljivim in racionalnim delom v l. 1922. popolnoma preuredila svoj obrat, dopolnila tovarno z novimi zgradbami in jo opremila z modernimi stroji, ki garantirajo prvovrstno blago.

Tovarna izdeluje vse vrste kavnih dodatkov, posebno znano «Kolinsko cikorijo», «Redilno kavo» s srcem, «Figovo primes» itd.

Pogon je urejen po najnovejših pravilih tehnike ter znaša kapaciteta tovarne do 180 vagonov letno.

Kolinski kavni dodatek vsebuje prvovrstne hranilne snovi ter je vsled tega zelo zdrav in okusen pridatek za kavo.

Naša sotrudnica si je pred kratkim ogledala to tovarno in je mogla le z zadovoljstvom konstatirati, da vlada vsepovsod v tovarni najlepši red in res vzorna snaga.

To podjetje spada sedaj med naša najbolj solidna domača podjetja in zasluži, da se njegovi izdelki čim več uporabljajo in priporočajo.

Vaš uspeh v življenju

je odvisen od Vašega razpoloženja, Vaše razpoloženje pa zopet od Vaših organov. Zlasti želodec in čreva so tu odločilna.

Pri slabem in bolnem želodcu se pojavlja glavobol, nespečnost, nervoznost in splošno nerazpoloženje. Prenapolnjena čreva povzročajo gnitje neprebavljene hrane, pri čemer nastane ogabno vrenje in se razvijajo škodljivi plini, ki zastrupljajo ves organizem.

Ako zaostaja blato predolgo v črevih, ga čreva vsesavajo, in tako pride ta nesnaga zopet v kri in tkivo; tako nastanejo razne bolezni, katerih vzroki se iščejo povsod, samo tam ne, odkoder izvirajo.

Ako hočete preprečiti take posledice, mora biti prva in glavna Vaša skrb, da uredite želodec in delovanje črevesja, kar dosežete na edinstven način z naravno Rogaško slatino.

Rogaška slatina vpliva živahno na želodčne funkcije, povzroča pojačano izločevanje prebavnega soka, podpira peristaltiko želodca in črevesja ter pospešuje izločevanje blata in urina.

S tem delovanjem Vam Rogaška slatina čisti organizem, pomlajuje telo, veča njegovo odpornost in daljša življenje.

Kot zdravilo je treba piti:

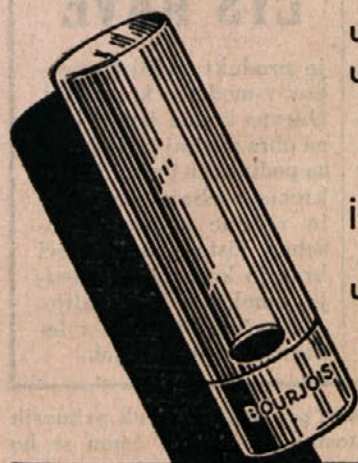
Pri slabem apetitu, pri kataru želodca in črevesja, pri lahkem zaprtju in pri malokrvnosti na tešče in potem pol ure pred obedom in večerjo po dve čaši «Tempel»; pri kataru, kroničnem želodčnem tvorju in pri tvorju ali kataru črevesa (dvanajsternika) toplo ali vsaj temperirano «Styria»; pri zaprtju, žolčnih kamnih, protinu in sladkorni bolezni po dve čaši tople ali temperirane, nikdar pa ne preveč hladne «Donat».

V vseh teh slučajih je treba piti zjutraj na tešče, potem pa pol ure pred obedom in večerjo.

Za žejo in kot namizna voda v splošnem pa naj nikdar ne manjka «Tempel».

Sadni in vinski mošt naj se ne pije sam, ampak vedno pomešan z eno tretjino Rogaške vode «Tempel». To da prav okusno pijačo — lahko bi jo nazivali domači šampanjec —, ki pliva prav prijetno in osvežujoče na prebavila, brez posledic, ki jih mošt drugače povzroča.

Če hočete biti lepi, če hočete imeti sveže ustnice...

uporabljajte ob vsakem dnevnem času naše novo črtalo za ustnice

ROUGE PASTEL A LA BIOCARMINE

To divno prirodno barvo je odkrila tvornica Bourjois in jo samo ona proizvaja.

Lahko jeste, pijete in poljubljate, vedno ostane barva ustnic neizpremenjena!

BOURJOIS

**PARFUMEUR
PARIS**

Depot : BELA VARY, ZAGREB, Smičiklasova ul. 23

Dober računar.

Učitelj: «Koliko je tri manj tri?»

Mihec: (Molči.)

Učitelj: «No, če imaš na krožniku tri koščke pecenke in vse tri poješ — kaj ti ostane?»

Mihec: «Krompir.»

Največji uspeh.

Več mlajših in neki starejši osvojevalec ženskih src so pripovedovali v klubu o svojih največjih uspehih. Neki mladenič je rekel:

«Najlepša žena v mestu je zapustila zaradi mene moža in otroke. Njen mož je imel veliko posestvo in graščino, žena pa avto in dragocen nakit. Jaz sem ho-

dil okoli v ponošeni obleki, stradal sem in nisem imel niti toliko denarja, da bi bil napravil doktorat. Ničesar nisem mogel ženi ponuditi, toda ona je dala vendar vse zame in rekla, da sem njen kralj, ker se čuti kraljica ob moji strani.»

Drugi mladenič je pripovedoval:

«Neka dama iz boljše družbe je zaradi mene pustila svojo vero in rekla, da sem njen bog.»

Sivolasi gospod pa je zaničljivo zamahnil z roko:

«Vse to ni nič. Jaz sem se pred kratkim seznanil z neko mlado damo, najlepšo, kar sem jih kdaj videl. Čez nekaj dni sem jo povabil na čaj. Preživela sva čudovite ure. Ko sva se poslovila, me je pogladila po pleši in pobožala mojo dolgo sivo brado ter rekla: 'Ti, fantiček!'»

Naše narodne noše

Pred 90 leti je avstrijski politični konfiniranec, Poljak Emil Korytko, dolga leta živeč v Ljubljani, kjer je izdal tudi zbrane Kranjske narodne pesmi, naročil slikarju Kurzu von Goldensteinu, naj po naturi nariše nekaj naših narodnih noš. Ta slikar je napravil 12 slik, ki so veren odraz našega kmečkega naroda. Te naše narodne noše torej niso nekaj izmišljenega, ampak so resnične. Takšne narodne noše so se res izdelovale in nosile.

Narodna noša ni bila za parado, ampak je bila resničen in bistven del vsakdanjega življenja naroda. Čeprav je pozneje tvorniško delo, ki je prišlo k nam iz tujine, te naše narodne noše polagoma izpodrinilo s cenenimi, toda veliko manj vrednimi oblačili, moramo vendar ohraniti spomin na te naše stare, lepe in fino izdelane noše. Najbolje pa to dosežemo s propagando med ljudstvom, kateremu se bo spomin na lepe stare in srečne čase zopet oživel. Vsi narodi skrbno čuvajo nad svojo starino, ker je dokaz duševne in kulturne samostojnosti naroda.

Pravkar je naša univerzitetna tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani izdelala te naše narodne noše v obliki razglednic. Serija obsega 12 komadov. Razglednice so lepo litografirane v barvah, natančno po izvirnikih. Slovenci se bomo o Božiču, ob Novem letu in o Veliki noči, ko voščimo znancem in prijateljem, posluževali predvsem teh razglednic, in ne tujega, judovskega blaga. Zlasti pa se mora vsak naš človek, zlasti kadar piše v inozemstvo, posluževati teh res lepih razglednic, da pokažemo svetu svoje narodne noše in svoj lastni izdelek, s katerim se lahko postavimo pred vsem svetom, pred vsakim narodom.

Kupujmo torej za naprej le Blasnikove razglednice slovenskih narodnih noš, ki niso prav nič dražje od tujih izdelkov, toda so lepše, in kar je poglavitno, so naše.

Ta razglednice se dobe v vseh prodajalnah ali pa pri založniku: J. Blasnika nasl., univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža v Ljubljani, Breg št. 10.

PO DNEVU, KI STE GA PREBILI NA SVEŽEM ZRAKU,

po sportu in izprehodu, po lepi vožnji ali potovanju. Vas nobena reč ne bo bolj okrepila kakor kopel s «4711». Že Rimljani, ki so zlasti za negovanje telesa imeli smisel, so, da se osvežijo, primešali kopeli vonjive esence. Danes jemljejo le dragoceni «4711», katerega divno osvežujoča moč naglo odpravi vsako utrujenost, poživilja živce, telo pa preveja z divnim vonjem. Pravi Eau de Cologne ima svetovno znano številko «4711» in modro-zlato etiketo.

«4711» se ne prodaja odprto, temveč samo v originalno zaprtih steklenicah z modro-zlato etiketo. Da ne dobite kake ponaredbe, zavrnite odločno odprto blago.

Bademovi otrobi Rave

omogočajo z majhnimi sredstvi idealno nego Vašega obraza. Splošno znano je, da očistijo bademovi (mandeljnovi) otrobi kožo vse nesnage, izpuščaje, mozoljev in odstranjujejo maščobo, a gotovo pokažejo bademovi (mandeljnovi) otrobi Rave velik uspeh, ker so kemično očiščeni in za nego obraza specialno preparirani. Pločevinasta škatla z navodilom uporabe Din 6.—.

CREME DE LYS RAVE

je produkt zadnjih uspehov v moderni kozmetiki. Dnevna krema jemlje koži na obrazu sijaj in je idealna podlaga za puder. Nočna krema vsebuje maščobne in redilne sestavine posebnih čistote, ki ponoči hranijo kožo in jo očistijo, omehčajo in zgladijo. — Lonček Din 10.— v lekarnah in drogerijah.

Misli.

Najmočnejši dokaz ženske je nezavest.

Če ženska izgubi srce, ga išče tako dolgo, dokler ne dobi poštenega najditelja.

ZA TO ZIMO PRINAŠAMO ZOPET NOVO IN BOGATO IZBIRO DAMSKIH PLAŠČEV

Temni plašč iz sukna s plišastim ali Krimer ovratnikom

Temni moderni plašč z novim prsnim okrasom, ovratnik iz krzna

Elegantni modelni plašč s širokim reverom iz sivo-črnega ali drap-črnega angleškega blaga, ovratnik iz črnega krzna

Din 390.-

Din 690.-

Din 790.-

TIVAR

Ženska gre samo v dveh primerih v samostan: če ne ve, čemu se bo morala odreči, ali pa če se nima ničesar več odreči.

«Najbolje bi bilo, da bi se resno pogovorila», sta si rekla ljubimca, ko si nista vedela nič več povedati.

Odkar je nedavno nekdo odkril, da je spolna vzdržnost nekaj z vezi z etiko, se drže vsi impotentni tako, kakor da bi bili to že davno vedeli.

Kar sem videl modške, ki so oboževali žene, sem čedalje bolj vesel, da sem brezbožnik.

«Žensko sem si osvojil!» Kako barsko in zastarelo. Bolje bi bilo klicati s pacifisti: «Nikoli več vojne!»

Pravijo, da je ljubezen opojnost. Šele maček po istreznjenju pokaže, kakšna je bila kakovost užitka.

Pesniki-mistiki so ljudje, ki krčevito poizkušajo napraviti vsem ljudem nerazumljivo tisto, česar sami ne razumejo.

Še celo jezik je galanten: mož skoči čez plot, žena pa napravi samo korak v stran.

«Najlepši okras vsake ženske je krepost!» In kako mnogo je žena, ki okrasja na marajo!

Dekleta ne znajo ceniti sedanjosti. Ali se v mislih preveč ukvarjajo s svojo preteklostjo ali pa mislijo preveč na — prihodnjega.

Češki pregovori in reki.

Kadar umrje oče, umrje kruh, kadar umrje mati, umrje vse.

Gost v hišo, Bog v hišo.

Pivo se pije, besede se govorijo.

Kadar lovijo tička, mu lepo pojo. Čim slabše je kolo pri vozu, tem bolj škriplje.

Naj bo voda kalna, samo da se melje.

Kosa je prišla na kamen. (Če se prepirata dva, ki imata dober jezik.)

Ne slikaj mi srak na vrbo. (Če koga strašimo ali če delamo kaj bolj hudo kakor je v resnici.)

Ta gre z bobnom na zajca.

M. Sch. — Z.

Počitnice.

— Ti si se pa imenitno popravil, prijatelj.

— Da, da, temu je vzrok Bled.

— Kako dolgo si pa bil tam?

— Jaz ne, ampak moja žena.

Življenje, ki traja samo en dan

Vsako leto, dandanes prav tako, kakor pred več milijoni let, se poigrava ob bregovih naših voda čuden mrčes. Pojavi se vselej samo ob nekaterih spomladanskih večerih, potem pa zopet izgine in se pokaže zopet drugo leto ob istem času. Zato pravimo temu mrčesu enodnevnica. Seveda si ne smemo tega imena razlagati čisto po besedi, zakaj življenje teh nežnih stvarstev traja lahko tudi po dva, tri dni, včasih pa samo po nekaj minut. Te enodnevne muhe nimajo nič skupnega z našimi navadnimi muhami, ker se one ne razlikujejo samo po svojem videzu od njih, ampak tudi po vsem svojem načinu življenja. Te muhe, ki imajo po dva para velikih perutnic in najmanj životnih oblik med vsemi drugimi bitji na svetu, se niso izza kamenite dobe skoraj nič izpremenile. Izpoznati jih je lahko po dveh do treh ščetinastih vlaknih na zadnjem delu trupa.

V velikih rojih izvajajo ti prastari insekti ob toplih majskih ali julijskih večerih v zraku svoje ritmične plesje. To so ljubezenski plesi, ki jih izvajajo samci na podoben način kakor pri drugih insekcih. In edina eksistenca popolnoma razvite enodnevnice je v ljubezni ali, manj plastično izraženo, v razplojevanju. Zakaj brž ko je ta namen dosežen, je končana tudi eksistenca enodnevnice. Najbolje potrjuje brezpomembnost te eksistence dejstvo, da ta razvita enodnevnica za svojega kratkega življenja ne more uživati nobene hrane, ker so nje usta čisto zakrnela.

Samice teh nežnih bitij ležejo svoja jajčeca na površino vode. Ličinke, ki se izležejo iz njih, so vodni prebivalci, ki dihaajo kakor ribe in ostale vodne živali s pomočjo posebnih škrg. Te ličinke so grabežnice in se hranijo z majhnimi živalcami in organskimi odpadki, zato imajo tudi precej razvita usta. Kadar pride čas, zlezejo po protu trstja iz vode, nakar dobe perutnice in postanejo enodnevnice.

Anekdote

Jožef drugi.

Jožef II. je bil znan, da je svoje mišljenje o ministrih rad odkrito povedal. Nekoč pa mu jo je zaradi tega zagodel njegov kancelar Kaunitz.

Kaunitz mu je namreč nekoč predložil v podpis neko listino. Ker pa Jožef II. ni bil s sestavo te listine zadovoljen, je napisal pod njo:

«Kaunitz je osel.

Jožef II.»

Na ministrski seji je dobil Kaunitz listino nazaj. Toda ni je tiho spravil, kakor je Jožef II. najbrže pričakoval zaradi pripisa, ampak jo je na glas prebral vpričo vseh ministrov. In bral je:

«Kaunitz je osel, Jožef drugi!»

Šaljapin in general Zeleni.

Veliki basist je bil takrat na začetku svoje kariere. Poklicali so ga v Moskvo k poizkusnemu gostovanju na carski operi in tako je nekega dne korakal po

Nikoli odprti!

Pristen samo v modrem ovitku.

ulicah tega nenavadnega mesta, kjer rasejo čebule na cerkvah.

Takrat je bil mestni poveljnik general Zeleni. Sicer ni bil posebno pametna glava, toda car ga je imel rad, in taka ljubezen je bila zmeraj več vredna kakor pametna glava.

Tisti dan, ko je veliki Šaljapin hodil po moskovskih ulicah, je iznenada srečal debelega gospoda z mnogimi odlikovanji na junaških prsih. Ko pa je ta videl, da pevec mirno koraka mimo njega, je presenečeno obstal. Toda hitro se je zavedel, planil proti njemu in zakričal:

«Kaj si vendar ne dovolite! Zakaj me ne pozdravite?»

«Ker vas ne poznam!»

Debeluh je kar zagorel od jeze:

«Ne poznate me? Jaz sem Zeleni. Ali me zdaj ne boste takoj pozdravili?»

«Ko dozorite!» je mirno odgovoril Šaljapin in šel mimo osuplega generala svojo pot.

Dober general.

O nekem Napoleonovem generalu kroži tale zgod-bica:

Pred neko odločilno bitko je videl, da vojaškega duhovnika ni nikjer. Zato je stopil pred svoje vojake in jih nagovoril takole:

«Pridigarja ni nikjer, zato bom kar jaz namestu njega opravil pridigo. Kmalu se bomo spopadli s sovražnikom. Pred bitko, zapomnite si, je troje potrebno: kratka molitev, krepak požirek iz steklenice in osnažena puška! Puške imate brez dvoma osnažene, drugače se me bojte! Za molitev in požirek vam pa dam dve minuti časa. — Tako! Zdaj pa naprej!»

Gos.

Janez je povabljen in sedi pri mizi zraven gospodinje. Tedaj prinesejo na mizo debelo gos in jo postavijo pred Janeza.

«Glej, glej,» se razveseli Janez, ki ima prav rad perutnino, zlasti pečeno, «zdaj pa sedim tik pri debeli gosi.»

Gospodinja ga začudeno, užaljeno pogleda. Janezu se zazdi, da ga je polomil. Zardi, in da bi se opravičil zajecelja:

«Oprostite, gospa, mislil sem namreč tisto na mizi.»

**PATENT
STOPF
TWIST**

**T k a n i n i
p o d o b n o
o b n a v l j a t e
s v o j e p e r i l o
n a š i v a l n e m**

**stroju z enostavnim šivanjem naprej
in nazaj mnogo hitreje in lepše kakor
na roko s pripravo PST. Vzorec
za Din 10.— dobite pri zastopstvu
v Ljubljani, poštni predal števil. 81.
Zahtevajte „PST“ pri svojem trgovcu.**

Tri skodelice

izborne
in
okusne

dr. Pirčeve sladne kave

so vsakdanji zajtrk in malica našega
Matička, Brede in tudi Janezka. Zato so
močni in zdravi. Matere, dajte svojim
otrokom samo domač izdelek, in ta je

Dr. Pirčeva sladna kava

Siromak.

Gospodu se je v damski družbi primerila glasna nesreča.

«No, veste kaj,» je vzkliknila neka gospodična, «kaj takega se mi pa še ni pripetilo.»

«Ni mogoče», se je začudil gospod. «Jaz sem pa čisto mislil, da se je meni.»

Iz strahu pred mišmi.

Gospodinji se predstavi nova služkinja.

«Vaša izpričevala so zelo lepa», pravi gospodinja. «Le to mi še povejte, zakaj ste šli iz zadnje službe.»

«Gospod mi je rekel, »miška«, gospa se je pa miši tako bala.»

Največje veselje otrok so Pauerjevi keksi

piškoti,
biskviti,
vafeljni,
napolitanke
in vse druge dobre reči

Moderno in higiensko
urejena tvornica je
B. Pauer d. z o. z.

Ljubljana VII., Celovška cesta

**Hitro, hitro,
da ne zamudiš**

ugodne prilike.

Pri Trgovskem domu

I. PREGRAD MARIBOR

Aleksandrova c. 25

so znižali že tako nizke cene.
Tamkaj imajo veliko tovarniško za-
logo oblek, perila, svile, volnenega
blaga, modnih potrebščin, nogavic,
kravat itd.

Modni
atelje

VERA

NEBOTIČNIK

6. nadstropje

LJUBLJANA

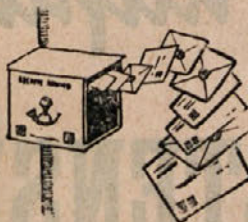
Telefon številka 24-63

**Eleganca
Točnost
Solidnost**

KLIŠEJE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST-DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

Da bo mogla ustreči vsem
zahtevam svojih odjemnikov, je

KUVERTA

KONFEKCIJSKA TVORNICA, DRUŽBA Z O. Z.
V LJUBLJANI

modernizirala tovarniške napra-
ve in povečala svoj obrat. Iz
svojih dosedanjih prostorov se je

preselila

na Tyrševo cesto št. 67

v nanovo preurejeno poslopje nasproti
mitnice.

Številka telefona ostane še nadalje 28-07

U G A N K E

Rešitev ugank iz devete številke

Skrivalnica: Koseski, Vodnik, Tavčar, Seliškar, Stritar.

Dopolnilnica: Vrana vrani oči ne izključe.

Mozaik: Kjer se osel valja, tam dlako pusti.

Zagoneten oglas: Ponarejevalnica denarja.

Številnica: Kar te ne peče, ne pihaj.

Črkovnica: Začni v prvi vrsti spodaj in beri navzgor, v drugi vrsti od zgoraj navzdol itd. do konca in dobiš: Pred volkom moraš vrata zapreti.

Steber: Ura teče, nič ne reče.

Enačba: kozel, stena, Andora, Jelena, vilice, carina — Kostanjevica.

IZPREMENILNICA.

(6 točk.)

P O T O K
— + — + —
+ — — — +
— — + + —
M I Z A R

Besedo „potok“ izpremeni v besedo „mizar“ tako, da vselej zamenjaš dve črki, ki sta zaznamenovani s križcem.

BESEDNICA.

(6 točk.)

Iz besed: vsebina, Akon, Apolon, Tizian, carina, svetloba, Ojstrica, Egon, Nevada, zdrob, olivin, jutro, biser, vzemi po dve zaporedni črki in sestavi iz njih pregovor.

DOPOLNILNICA.

(8 točk.)

njhjjčlvkčjsmčnljbčrkkbptvžvljnmkzl

Dopolni te črke s pravimi samoglasniki, da dobiš lepo misel.

SKRIT PREGOVOR.

(10 točk.)

Kar te ne peče, ne pihaj!

Slepa mačka miši varuje.

Mnogo besed preprirodi.

Vreme in življenje, oboje se rado obrne.

Kadar mačke ni doma, miši plešejo

Bolje drži ga, kakor lovi ga.

Iz vsakega pregovora vzemi po eno besedo in sestavi iz njih nov pregovor.

ČRKOVNICA.

(8 točk.)

ČOJNCRORVGRTOKSAIOOETOIAMLE

PREMIKALNICA.

(6 točk.)

P R O P A S T
S E D A N J O S T
P O N E V E R B A
A S I M I L A C I J A
B L A Z N I C A

Premikaj te besede tako, da dobiš v treh navpičnih vrstah tri evropska mesta.

MOZAIK.

(6 točk.)

ncus, isse, imvo, pija, eogn, nen, zom.

Uredi te skupine črk tako, da dobiš pregovor.

POSETNICA.

(10 točk.)

M. STISKAR

MOZIRJE

Trgovci, kupujte domače blago!

STENSKI KOLEDARJI

z blokom, ki jih je izdala v bogati izberi domača

LITOGRAFIJA ČEMAŽAR JOSIP v Ljubljani,

so krasno izdelani in neprimerno cenejši od inozemskih izdelkov.

Ne segajte po manjvrednih tujih proizvodih!

Naročnina za revijo »Priatelj« in 10 knjig znaša za vse leto Din 132.—, za pol leta Din 68.—, za četrt leta Din 35.—, za vezavo v platno se doplača Din 60.—. Posamezna knjiga Din 30.—. Izdaja konzorcij revije »Priatelj«.

Rokopisi se ne vračajo.

Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravištvo Emil Podkrajšek, tiska Delniška tiskarna, d. d v Ljubljani, predstavnik Miroslav Ambrožič, oba v Ljubljani.

Uredništvo in upravištvo sta v Ljubljani, Dalmatinova ul. 10/I. Telefon 24-87.

Prihajamo

zopet z
novostmi
za jesen
in zimo

ter Vas prijazno vabimo, da si
ogledate krasne modne vzorce
in izberete po svojem okusu

A. & E. Skabernè
Ljubljana

*Vedno si ga človek
iznova poželi ...*

in vsak dan mu pripravi
novo veselje umivanje z
mehkim, nežno dišečim
milom Elida Favorit! Do-
vršeno lepa polt, zdrava,
čista koža — to je uspeh.
Ne more ga pogrešati no-
bena žena, ki hoče imeti
zares negovan videz!

MILO
ELIDA
Favorit